

**Suuntaviivoja Jyväskylän yliopiston Humanistis-
yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteiskunnallisen
vuorovaikutuksen systematisointiin**

Raportti YVV-ryhmän toiminnasta ja alueellisista sidosryhmätapaamisista

Samuel Lindholm, tutkimuskoordinaattori, YTT

Syksy 2022

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	3
2 YVV:N SYSTEMATISOINTI	6
2.1 KÄSITTEELLISTÄMINEN.....	6
2.2 KARTOITTAMINEN JA TAPAAMISET	7
2.3 KENTÄLLÄ TOISTUVIEN ILMIÖIDEN JA TÄRKEIDEN KYSYMYSTEN TUNNISTAMINEN.....	9
2.4 TUTKIMUS- JA KEHITYSTARPEIDEN TARKEMPI KARTOITTAMINEN	14
2.5 IDEOINTI YHTEISTYÖN SYSTEMATISOIMISESTA	15
2.6 MITTAAMISEN SYSTEMATISOINTI.....	17
3 PÄÄTÄNTÖ	19
LIITTEET	21
LIITE 1: B1-ARTIKKELIN LÄHETETTY KÄSIKIRJOITUS	21
LIITE 2: KESKI-SUOMEN LIITTO 16.8.	39
LIITE 3: KESKI-SUOMEN KAUPPAKAMARI 31.8.	42
LIITE 4: KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT 16.9.....	46
LIITE 5: JYVÄSKYLÄN KAUPUNKI 26.9.....	49
LIITE 6: KESKI SUOMEN ELY-KESKUS 27.9.....	53
LIITE 7: KESKI-SUOMEN YHTEISÖJEN TUKI 27.10	58

1 JOHDANTO

Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnassa aloitti 1.6.2022 yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen (tästä lähtien YVV) edistämiseen keskittynyt ryhmä, jonka muodostivat varadekaani, sosiologian professori Tapio Litmanen, tohtorikoulutuksesta vastaava suunnittelija, filosofian tohtori Marko Hakanen ja erityisesti YVV-toiminnan systematisointityöhön muiden tehtävien ohella palkattu tutkimuskoordinaattori, yhteiskuntatieteiden tohtori Samuel Lindholm, joka on tämän raportin kirjoittaja (pl. yhdessä kirjoitettu liite 1).

Ryhmän keskeisin tehtävä oli kartoittaa tiedekuntamme keskeisiä ulkoisia kumppaneita ja ehdottaa mahdollisia suuntaviivoja toistaiseksi melko jäsentymättömän YVV:mme kehittämiseen ja systematisoida toimintaamme. Lähestyimme näitä haasteita lukuisista tulokulmista, joita pyrin valottamaan tässä loppuraportissa mahdollisimman seikkaperäisesti.

Saadakseni otetta tiedekuntamme YVV-toiminnan systematisoinnista, lähdin liikkeelle syventymällä ensin YVV:n käsitteeseen keskittyen samalla erityisesti sen ilmenemiseen humanistisyhteiskuntatieteellisten alojen parissa. Toisin sanoen, tutustuin aihetta käsittelevään tutkimuskirjallisuuteen ja erinäisiin raportteihin kokonaiskuvan ja tarkempien yksityiskohtien hankkimisen toivossa. Sini Tiihosen ”YVV-selvitys, löydökset ja seuraavat askeleet” vuodelta 2021. Tämä hidas mutta nähdäkseni väistämätön käsitteellinen taustatyö synnytti samalla pohjan Hakasen ja Litmasen kanssa kirjoittamallemme B1-artikkelikäsitteilykirjoitukselle, jossa pohdimme YVV-toiminnan humanistisyhteiskuntatieteellisiä erityispiirteitä ja sitä, minkälaiset rakenteelliset muutokset voisivat edistää kyseisillä, tiedekuntamme kannalta kiinnostavilla tieteenaloilla tapahtuvan YVV-toiminnan kehittymistä erityisesti suomalaisissa korkeakouluissa (ks. koko kirjoitus liite 1).

Teoreettisemman, pohtivamman tai käsitteellisemmän ja YVV-työn haasteita kartoittavan tulokulman lisäksi lähestyimme samaa aihepiiriä myös käytännöllisemmin, kun kartoitimme ja tapasimme alueellisia yhteistyötahojamme. Aloitimme tahojen kartoittamisen kesällä 2022 ja mahduttimme kesä- ja syyslukukausiin lopulta yhteensä kuusi tapaamista (Keski-

Suomen liitto, Keski-Suomen kauppakamari, Keski-Suomen yrittäjät, Jyväskylän kaupunki, Keski-Suomen ELY-keskus ja Keski-Suomen tuki yhteisöille).

Huomasimme kentällä ollessamme pian, että saimme muutamiin keskeisiin kysymyksiimme toistuvasti samankaltaisia vastauksia toimijoiden välisistä pienistä painotuseroista huolimatta. Myös monet kumppaniemme meille esittämistä keskeisistä kysymyksistä alkoivat muistuttaa toinen toisiaan. Yhtäläisyyksiä löytyi niin tärkeinä koetuista teemoista ja polttavimmista tutkimustarpeista kuin tapaamiemme tahoja edustaneiden henkilöiden taustoista ja heidän organisaatioidensa suhteesta yliopistoomme sekä tiedekuntaamme. Myös konkreettisissa tutkimus- ja kehitystarpeissa oli paljon samaa (ks. tapaamisten seikkaperäiset muistiot kokonaisuudessaan liitteistä 2–7). Kokoan seuraavissa alaluvuissa tapaamisten sisältämien kiinnostavien yhtäläisyyksiä.

Lähestyimme YVV-toimintaa siis kahdesta näkökulmasta – konseptuaalisemmin ja kentällä tapahtuvan havainnoinnin kautta. Nämä toisistaan jokseenkin poikkeavat, mutta kuitenkin myös toinen toisiaan tukeneet lähestymistavat tarjosivat meille mahdollisuuden pohtia myös tiedekuntamme YVV-toiminnan systematisoimista kahdesta toisiaan vahvistavasta näkökulmasta. Ensinnäkin käsitelimme yhteiskunnallisten ja yliopiston sisäisten rakenteiden sekä YVV-toiminnan muotojen mittaamista helpottavien työkalujen roolia ja niiden kaikkien vaikutusta vuorovaikutuksen systematisointityöhön. Toiseksi pohdimme tapoja lujittaa ja systematisoida yhteistyötä kumppaniemme kanssa kummankin osapuolen tarpeita kuunnellen ja niitä tyydyttämään pyrkien.

Tämän johdannon jälkeen siirrymme systematisoinnin suuntaviivojen purkamiseen yllä mainittuja näkökulmia hyödyntäen. Alalukuluku 2.1 koskee käsitteellistävämpää näkökulmaamme. Kertaan siinä myös artikkelikäsitelmään kokoamiimme keskeisiä teemoja. 2.2 kuvaa yhteistyökumppaneidemme kartoittamista ja heidän kanssaan käytyjä tapaamisia yleisellä tasolla. 2.3 puolestaan pyrkii listaamaan kentällä toistuneita laajoja kysymyksiä ja ilmiöitä, siinä missä 2.4 keskittyy yhteistyötahojemme esille nostamiin erityisiin tutkimus- ja kehitystarpeisiin. Luvussa 2.5 kuvaan ajatuksiamme yhteistyön systematisoinnista ulkopuolisten kumppanien kanssa ja 2.6 mittaamisen systematisoinnista yliopiston sekä tiedekunnan sisällä.

Melko kattaviin liitteisiin tutustuva löytää ensimmäisenä Hakasen ja Litmasen kanssa kirjoittamamme ja *Politiikka*-lehteen 29.9.2022 lähettämämme keskusteluartikkelin käsikirjoituksen. Liitteet kaksi–seitsemän ovat kuudesta sidosryhmätapaamisestamme laadittuja yksityiskohtaisempia muistiota. Ne on aseteltu tapaamispäivän mukaiseen kronologiseen järjestykseen (Liite 2: Keski-Suomen liitto, Liite 3: Keski-Suomen kauppakamari, Liite 4: Keski-Suomen yrittäjät, Liite 5: Jyväskylän kaupunki, Liite 6: Keski-Suomen ELY-keskus ja Liite 7: Keski-Suomen tuki yhteisöille).

2 YVV:N SYSTEMATISOINTI

2.1 Käsitteellistäminen

Ensimmäinen näkökulma, josta aloimme lähestyä YVV-toiminnan systematisointia, oli käsitteellinen ja tutkittuun tietoon nojaava. Aloitin työsuhteeni 1.6.2022 tutustumalla kattavasti alan kansainväliseen ja kotimaiseen tutkimuskirjallisuuteen sekä erinäisiin YVV-raportteihin. Päätimme hyötyä tästä ajasta ja vaivaa vaatineesta väistämättömästä taustatyöstä kaksinkertaisesti kirjoittamalla aihetta käsittelevän keskusteluartikkelin (B1), jonka lähetimme *Politiikka*-lehteen 29.9.2022. Tämän Lindholmin, Hakasen ja Litmasen kirjoittaman tekstin ”Kuinka mitata yliopiston vuorovaikutusta, vaikuttavuutta ja kolmatta tehtävää? Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen mittaamisen esteet humanistisyhteiskuntatieteellisillä aloilla” käsikirjoitus löytyy kokonaisuudessaan liitteestä yksi. Suosittelen raportin lukijaa tutustumaan siihen kokonaisuudessaan, sillä siinä esitelty tutkimuskirjallisuus haastaa muutamia yhä valloillaan olevia taustaoletuksia YVV-toiminnasta. Avaan artikkelin keskeisiä argumentteja kuitenkin lyhyesti myös tässä alaluvussa.

Käsittelemme kirjoituksessamme siis YVV-toimintaa ja sen haasteita erityisesti edustamallamme humanistisyhteiskuntatieteellisellä kentällä. Toisin sanoen pohdimme YVV-toiminnan alakohtaista monimuotoisuutta ja siitä kumpuavaa yhteismitattomuuden ongelmaa sekä nykyhetkistä suomalaista (ja globaalia) korkeakoulupolitiikkaa, joka seisoo osaltaan YVV-toiminnan kehityksen esteenä. Toteamme myös, että korkeakoulujen vuorovaikutusta on tutkittu perinteisesti lähinnä niin sanottujen kovien tieteiden (STEM-alat) näkökulmasta. Vaikka humanistisyhteiskuntatieteiden parissa toteutettavan YVV-toiminnan tarkastelu onkin lisääntynyt viime vuosien aikana huomattavasti, ”pehmeiden” ja ”kovien” alojen väliset erot ovat usein niin merkittäviä, ettei niitä voi tarkastella ongelmitta samojen mittareiden kautta.

STEM-aloilla voidaan mitata helposti kvantifioitavien muuttujien kuten patenttien, lisenssien ja *spinoff*-yritysten määrää tarkastelemalla. Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekuntamme piiriin kuuluvien alojen YVV-toiminta on puolestaan tyypillisesti epäformaalimpaa; humanistit ja yhteiskuntatieteilijät keskittyvät muun muassa levittämään

tietoa, popularisoimaan tiedettä ja pitämään julkisia luentoja. Näistä toiminnoista ei välttämättä jää jälkeä rekistereihin ja ne ajautuvat siksi ainakin osittain nykyisten mittareiden ulkopuolelle. Täten yleiskuvamme YVV-toiminnasta jää helposti pistemäiseksi ja sumeaksi myös koko yliopiston osalta.

Keskeinen haaste mitattavuuden tiellä lienee siis se, että näistä usein epäformaaleiksi jäävistä vuorovaikutuksen muodoista ei välttämättä piirry tunnistettavia jälkiä kuin korkeintaan yksittäisten tutkijoiden ansioluetteloihin (eikä usein edes sinnekään). Dataa saadaan toki sirpaleina sieltä täältä, esimerkiksi julkaisuja, mediaesiintymistä ja politikkadokumentteja erittelevistä lähteistä tai työkaluista. YVV-toiminnan epäformaalit muodot jäävät kuitenkin jälleen mittaamatta. Argumentoimme, että pehmeiden alojen monimuotoista YVV:tä ei voi vangita tyydyttävästi ilman kattavia teknologisia järjestelmiä, jotka hoitavat keräämisen keskitetymin ja yksittäisiä tutkijoita liikaa rasittamatta. Ikävä kyllä meillä käytössä olevat järjestelmät kykenevät tähän vain puutteellisesti.

Myös käytössä olevia rahoitusmalleja olisi syytä muuttaa, jos yhteiskunta ja korkeakoulut haluaisivat edistää YVV-toimintaa ja sen kehitystä yhtä kovasti kuin ne ohjelmapapereissaan esittävät. Nykyinen malli ei näet motivoi tutkijoita panostamaan vuorovaikutukseen tai raporttoimaan siitä, sillä urakehityksestään tietoisten (nuorten) tutkijoiden ei välttämättä kannattaisi käyttää aikaansa muuhun kuin vertaisarvioitujen tutkimusten julkaisemiseen. YVV ei tarjoa samanlaista polkua kilpailuihin työpaikkoihin kiinni pääsemiseen, vaikka lisääntyneen vuorovaikutuksen onkin esitetty korreloivan tieteellisen tuotteliaisuuden kanssa.

2.2 Kartoittaminen ja tapaamiset

Lähestyimme vuorovaikutuksemme systematisointia myös kiinnostavaksi osoittautuneiden tapaamisten kautta. YVV-ryhmä pohti kesän ja alkusyksyn 2022 aikana, ketkä voisivat olla olennaisimpia sidosryhmiämme Keski-Suomen alueella. Päädyimme järjestämään syyslukukauden aikana tapaamiset kuuden nähdäksemme keskeisen tahon kanssa. Saimme tapaamisten edetessä jatkuvasti lisää vinkkejä siitä, kenet meidän kannattaisi tavata seuraavaksi ja keneen meidän kannattaisi ottaa yhteyttä kunkin tahon sisällä. Tapasimme lopulta Kari Pirisen Keski-Suomen liitosta 16.8., Ari Hiltusen Keski-Suomen

kauppakamarilta 31.8., Sanna-Mari Jyräkosken Keski-Suomen yrittäjistä 16.9., Tanja Oksan, Johanna Hentusen ja Iris Asunmaan Jyväskylän kaupungilta 26.9., Pirkko Melvillen Keski-Suomen ELY-keskuksesta 28.9. ja Tiina Sivosen Keski-Suomen yhteisöjen tuesta 27.10.

Toimijoita luokitellaan usein kansainvälisiin, kansallisiin, alueellisiin ja paikallisiin. Tapaamamme tahot olivat karkeasti luokiteltuna pääosin alueellisia toimijoita, siis usein nimensäkin mukaisesti koko Keski-Suomea palvelevia ja siellä operoivia, joskin monella niillä on myös valtakunnallista (ja jopa kansainvälistä) toimintaa tai vaikutusta. Jyväskylän kaupunki erottuu joukosta pikemminkin paikallisen tason toimijana; senkin toiminnan vaikutukset leviävät kuitenkin myös pitkälle kuntarajojen ulkopuolelle.

Käymiemme keskusteluiden pohjalta voidaan alleviivata tiettyjä huomattavia yhtäläisyyksiä. Tärkein tapaamiamme tahoja yhdistävä yksittäinen teema on ilman muuta elinkeinoelämä ja siihen linkittynyt kysymys työllisyydestä ja työllisyyden lisäämisestä, erityisesti työperäisen maahanmuuton kautta. Muita yhdistäviä kysymyksiä olivat muun muassa muut maahanmuuttoon liittyvät asiat (erityisesti heidän suomen kielen osaamistaan koskevat kysymykset) ja ympäristö (esim. oikeudenmukainen vihreä siirtymä) ja sosiaali- ja terveysalaan liittyvät kysymykset, erityisesti sen piirissä käynnissä olevien suurten uudistusten tiimoilta.

Tapaamisten keskeisenä tarkoituksena oli muun muassa esitellä tiedekuntamme rakennetta ja toimintaa, selvittää yhteistyötahojen näkemyksiä meistä, tunnustella tapaamiemme tahojen mahdollisia tutkimustarpeita ja pohtia tulevaisuuden yhteistyökuvioita heidän kanssaan. Aloitimme kunkin tapaamisen esittelemällä ensin itsemme, jonka jälkeen Litmanen piti lyhyen, informatiivisen esityksen tiedekunnastamme. Esityksestä kävi ilmi tiedekuntamme oleellisia numeroita (esimerkiksi henkilökunnan määrä ja tohtorituotanto...), laitosten ja oppiaineiden rikas kirjo sekä nostoja painotuksistamme ja huippututkijoistamme kuvien kera. Litmanen korosti esityksessään sellaisia osioita, jotka tarjosivat kulloinkin tapaamallemme taholle mahdollista tarttumapintaa.

Keskustelukumppanimme saattoivat kysellä täsmentäviä kysymyksiä jo tiedekuntaesittelyn aikana, mutta siirryimme vapaaseen keskusteluun viimeistään lyhyen Powerpoint-esityksen päätyttyä. Epäformaalin dialogin keskiöön halusimme nostaa erityisesti kysymykset

yhteistyöstä ja tapaamiemme tahojen erityisistä tutkimustarpeista. Kirjoitin jokaisesta tapaamisesta kattavan muistion, jotka löytyvät tämän raportin liitteistä. Esittelen keskusteluissa esille nousseita kiinnostavia havaintoja myös seuraavissa alaluvuissa. Nostan esille erityisesti tapaamisissa usein toistuneita teemoja ja kokoan myöhemmin niiden pohjalta johtopäätöksiä, jotka voivat tarjota suuntaviivoja tiedekuntamme YVV-toiminnan systematisoinnin tueksi.

2.3 Kentällä toistuvien ilmiöiden ja tärkeiden kysymysten tunnistaminen

Kuten mainitsin, tietyt keskeiset teemat ja ilmiöt nousivat esille tapaamisesta toiseen. Aloitan tämän alaluvun käsittelemällä tapaamiemme tahojen taustaa ja suhdetta yliopistoomme sekä näissä esiintyvää kiinnostavaa säännönmukaisuutta. Seuraavaksi siirryn keskusteluissa usein toistuneisiin konkreettisiin, laajempiin teemoihin.

YVV-ryhmälle kävi nopeasti ilmi, että alueelliset näköalapaikat ovat täynnä Jyväskylän yliopiston alumneja – kaikki tapaamamme henkilöt ovat nimittäin sattumalta opiskelleet yliopistossamme. Muutamat heistä olivat opiskelleet pää- tai sivuaineopintoja Humanistis-yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnastamme tai sitä edeltäneistä Humanistisesta tiedekunnasta tai Yhteiskuntatieteellisestä tiedekunnasta. Kaksi tapaamaamme yhteistyötahojen edustajaa olivat lisäksi yliopistomme tohtoreita, toinen heistä, Pirkko Melville, on väitellyt meidän tiedekunnastamme, tarkemmin sanottuna musiikista. Tämä anekdoottillinen otanta kertoo nähdäkseni jotain yliopistostamme ja tiedekunnastamme ponnahduslautana ainakin paikallisiin ja alueellisiin avaintehtäviin. Se kertonee jotain myös maisteriemme ja tohtoriemme monipuolisista mahdollisuuksista työllistyä erinäisille sektoreille.

Tapaamiemme henkilöiden kanssa vastaavanlaisissa tehtävissä olevien henkilöiden yliopistotaustaa voisi olla kiinnostavaa selvittää laajemminkin sekä Keski-Suomessa että valtakunnallisesti. Tällaisessa selvityksessä voisi siis kysyä, minne yliopistomme (tai erityisesti tiedekuntamme) alumniverkosto ulottuu ja kuinka pitkälle ja mihin kaupunkeihin se levittäytyy erityisesti oman maakuntamme ulkopuolella. Yhtä kaikki, jokaisella keskustelukumppaneillamme oli siis henkilökohtainen suhde yliopistoomme ja joillain

heistä jopa tiedekuntaamme. Tätä suhdetta pidettiin mielellään yllä myös heidän ammatillisessa toiminnassaan.

Kukin kumppaneistamme vaikutti tunnistavan yliopistomme tärkeän roolin tavalla tai toisella, mutta tiedekuntamme koettiin sen sisällä usein vähemmän tuttuna ja läheisenä yhteistyökumppanina esimerkiksi Kauppakorkeakouluun, IT-tiedekuntaan tai Matemaattisluonnontieteelliseen tiedekuntaan verrattuna. Tämä ei ole yllättävää, koska monet tapaamistamme tahoista painottivat vahvaa suhdettaan elinkeinoelämään ja useat heitä edustaneista henkilöistä olivat valmistuneet juuri nykyisen Kauppakorkeakoulun piiriin kuuluvilta aloilta. Tästä herää kuitenkin kysymys, miten asia voisi olla toisin ja mitä me voisimme tehdä edistääksemme omaa asemaamme.

Vaikka yliopistoa arvostetaan ja sen kanssa tehdään paljon yhteistyötä, todettiin keskusteluissa toisaalta sekin, että Jyväskylän Ammattikorkeakoulun kanssa tehdään huomattavasti enemmän yhteistä hanketoimintaa ja muuta yhteistyötä. JAMK:ia nimitettiin muutamassa yhteydessä ”hanketehtailijaksi”, joka suoltaa vuosittain kunnioitettavan määrän avauksia elinkeinoelämän ja järjestöjen kentille. YVV-ryhmän jaettu näkemys oli, että emme pyri kilpailemaan käytännönläheisen ammattikorkeakoulun kanssa hankkeiden määrästä, mutta voisimme ehkä silti ottaa mallia heidän inspiroivasta aktiivisuudestaan ja aloitteellisuudestaan. Myös ammatillinen koulutus koettiin yliopistoa läheisemmäksi kumppaniksi ainakin toisinaan. Se nähtiin usein luontevampana partnerina erityisesti yritysten näkökulmasta katseltuna. Onkin ymmärrettävää, että yritykset tarvitsevat huomattavan määrän ammatillisesti koulutettua työvoimaa.

Yliopiston korvaamaton rooli nousi nähdäkseni puolestaan esille silloin, kun haluttiin selvittää suurempia linjoja tai tarvittiin aivan erityistä asiantuntemusta (tieteellisen selvityksen muodossa) jostain lukuisten alojemme piiriin sopivista kysymyksistä. Korkeakoulujen kanssa tehtyä yhteistyötä näytti leimaavan kuitenkin ainakin toisinaan tietty pinnallisuus; esimerkiksi Keski-Suomen kauppakamarin Ari Hiltunen totesi ymmärtävänsä, että hakemuksiin tulee ilmoittaa yhteistyötahoja, mutta kauppakamarilla ei lopulta aina tiedetty, että mitä projekteille kuului alkusysäyksen jälkeen.

Panimme merkille senkin, että kaikki tapaamamme tahot ovat erittäin vahvasti verkottuneita keskenään. He vaikuttivat tuntevansa toisensa ja saattoivat olla mukana esimerkiksi toistensa

valiokunnissa tai muissa vastaavissa ryhmissä. Myös yliopisto on osa tätä verkostoa, ja tapaamamme tahot mainitsivat istuvansa esimerkiksi Kauppakorkeakoulun ja IT-tiedekunnan tiedekuntaneuvostojen ulkopuolisena jäsenenä (meidän tiedekuntamme tiedekuntaneuvostomme ulkopuoliset jäsenet ovat tällä hetkellä Keski-suomalaisen pääkirjoitustoimittaja Anita Kärki ja Keski-Suomen hyvinvointialueen hallituksen puheenjohtaja Maria Kaisa Aula, joka korvaa muihin tehtäviin siirtymässä olevan Keski-Suomen ensi- ja turvakoti ry:n toiminnanjohtaja, kansanedustajana ja ministerinäkin toimineen Susanna Huovisen). Tiedekuntaneuvoston ulkopuolisetkin jäsenet voidaan nähdä YVV-toiminnan osana. Meillä riittää pohdittavaa siinä, miten saisimme erityisesti meidän tiedekuntamme kiinnitettyä entistä vahvemmin näihin (alueellisiin) verkostoihin. Toimenpiteet on pistettävä mietintään. On myös syytä kysyä, että jos yritysten ja elinkeinoelämän eturyhmien edustajat ovat mukana yliopiston tiedekuntaneuvostoissa, olemmeko me samalla tapaa edustettuina heidän hallituksissaan? Kauppakamarin Hiltunen kertoi, että heidän valiokunnissaan on yliopiston väkeä, mutta he tulevat ilmeisesti lähinnä muista tiedekunnista (erityisesti Kauppakorkeakoulusta ja IT-tiedekunnasta). Voisimme kenties ehdottaa edustajiamme rohkeammin eri toimielimiin.

Keskusteluissa toistui edellä mainittujen jaettujen lähtökohtien lisäksi myös tiettyjä tärkeäksi koettuja suuria ja paljon puhuttavia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Yksi näistä teemoista oli työperäisen maahanmuuton lisääminen ja siihen oleellisesti liittyvät kielikysymykset. Kuulimme lukuisia tapoja, joilla työperäisiä maahanmuuttajia on pyritty houkuttelemaan, kotiuttamaan ja juurruttamaan alueelle ja miten heille on pyritty opettamaan suomea. Myös yliopiston rooli ulkomaisten opiskelijoiden (ja henkilökunnan) houkuttelijana nousi esille usein.

Tarjoamamme kieliopinnot puhuttivat niin ikään. Pohdimme muun muassa sitä, pitäisikö suomen opintojen olla pakollinen osa kansainvälisten opiskelijoiden opintoja, joissa ei kuitenkaan ole välttämättä aina paljon tilaa lisäyksille. Vasta-argumenttina esitettiin, että pakkosuomi voisi kenties vähentää yliopiston kilpailukykyä sellaisten opiskelijoiden silmissä, jotka eivät aio jäädä opintojensa jälkeen Suomeen; toisaalta tunnustimme, että monet haluaisivat lähtökohtaisesti jäädä ja että monet päätyvät jäämään (esimerkiksi puolison löytymisen takia), vaikka olivatkin suunnitelleet aluksi toisin. Opiskelujen päätyttyä juurtumista hankaloittaa ennen kaikkea vaikeus löytää alueelta työpaikkaa. Työllistymisen suurimpana esteenä on usein juuri suomen kieli.

Yliopisto voisi edistää kansainvälisten opiskelijoiden integroitumista myös tutustuttamalla opiskelijoitaan liike-elämään jo opiskelujensa aikana esimerkiksi opinnäytetöiden ja harjoittelujen kautta. Elinkeinoelämän puolella on niin ikään parantamisen varaa ulkomaisten (opiskelijoiden) integroinnissa. Kuulimme kentällä usein, että yrittäjät saattavat olla vastahakoisia palkkaamaan kansainvälistä työvoimaa siihen liittyvien todellisten tai koettujen hankaluuksien vuoksi. Yleisin niistä vaikutti olevan kieli. Myös byrokraattiset haasteet nousivat esille.

Toinen tapaamiamme tahoja puhuttanut laajempi teema oli tutkijamaailman ja yritysmaailman yleinen lähentäminen. Tätä tavoitetta voidaan edistää edellä mainittujen opinnäytetöiden ja harjoittelujen sekä toisaalta myös työelämäpäivien ja suunnitteilla olevien ”yrityspäivien” tai meidän tiedekuntamme tapauksessa ehkä pikemminkin sidosryhmäpäivien kautta. Tähän tapahtumaan voitaisiin kutsua mukaan joukko paikallisia ja alueellisia yrityksiä, yhdistyksiä sekä muita kiinnostavia toimijoita. Kysymys työelämärelevanssista on hyvä pitää mielessä myös (jatko-)opintosuunnitelmista päätettäessä, vaikka tämä ei olekaan kenties yliopiston ensimmäinen prioriteetti. Samainen kysymys nousi kuitenkin esille myös JOPS-palautteessa. Anekdoottillisesti on ollut helppo huomata, että opiskelijamme janoavat lisää käytännönläheisyyttä ja työelämäkontaktia osaksi opintojaan. Synergian lisäämisestä olisi luultavasti hyötyä kaikille osapuolille, kunhan se ei johda liiallisiin tieteellisiin kompromisseihin.

Kolmas paljon puhuttanut kysymys liittyi sosiaali- ja terveystaloudellisiin muutokseen. Keski-Suomessa vaikuttavien alueellisten toimijoiden, Jyväskylän kaupungin sekä Jyväskylän yliopiston tavoitteet vaikuttavat samankaltaisilta; haluamme kaikki Keski-Suomeen yliopistosairaaloihin vertautuvan keskittymän, jossa hyvää vointia lähestytään totutusta kaavasta poikkeavalla ja samalla koko kansallista mallia rikastuttavalla tavalla. Tapaamiemme tahojen puheissa toistui myös toinen JYU.Well-verkostomme keskeisistä viesteistä – halu puuttua hyvinvointiin jo ennen kuin henkilö joutuu terveydenhuollon piiriin eli esimerkiksi sairaalahoitoon.

Mainitsimme myös JYU.Well-verkostosta aina silloin, kuin keskustelu siirtyi sen toimintaan vahvasti linkittyneisiin teemoihin. Verkostosta kertominen osoittautui nähdäkseni tärkeäksi, sillä se ei ollut entuudestaan tuttu läheskään kaikille tapaamillemme tahoille. Verkoston

keskeiset toimijat Päivi Fadjukoff, Eeva Harjula, Maarit Alasuutari, Katja Kokko, Sakari Taipale ja dekaani Jari Ojala sen sijaan tunnettiin tai tiedettiin usein jostain muusta yhteydestä.

Neljäs muutamien tapaamisten yhteydessä toistunut kysymys liittyi oikeudenmukaiseen vihreään siirtymään. Nämä keskustelut koskivat erityisesti turvetuotannon alasajoa Keski-Suomessa. Haastavaan kysymykseen etsitään ratkaisuja monelta kantilta ja sitä varten on tulossa jaettavaksi merkittävä rahasumma, jonka jakamisen yksityiskohdista ei kuitenkaan osattu kertoa vielä tarkkoja yksityiskohtia. Muutamat tapaamistamme tahoista mainitsivat, että yliopisto voisi kenties tarjota osaamistaan vihreän siirtymän ja siihen liittyvien laajempien sosiaalisten kysymysten tutkimuksen parissa. Tuottajien varsinainen uudelleenkoultus ja monet muut käytännön asiat päätyisivät heidän mukaansa kenties luontevammin toisen asteen oppilaitosten ja JAMK:n harteille. Rahoitusta voi kuitenkin riittää moneen ainakin potentiaalisesti ja yliopiston näkökulmallekin voisi siten olla tilausta.

Viides esille nostamisen arvoinen teema on laajasti ymmärrettyä tietoa – sillä johtaminen ja sen tarjoaminen yliopiston ulkopuolelle. Tämä laava teema koskettaa olennaisella tavalla kaikkia edellä mainittuja kysymyksiä ja kasaa ne siten yhteen. Tapaamisissa mainittiin toistuvasti, että yliopistolla on suunnaton määrä osaamista ja tietoa, jota voitaisiin tarjota enemmän myös muille yhteiskunnan sektoreille. Esimerkiksi laajentuvaa yritystä voi kiinnostaa vaikkapa kohdemaan kulttuuria koskeva koulutus siinä missä menneisyydestään kiinnostunut yhteisö voisi tilata itseään käsittelevän historiikin. Tällaisen toiminnan lisäämisestä saatava hyöty voisi olla huomattavaa molempien osapuolien näkökulmasta tarkasteltuna. Tutkimustiedon siirto voisi ottaa, ja ottaakin jo nyt, lukuisia muotoja pro gradu -töistä kunnianhimoisempiin tilaustutkimuksiin ja koulutuksista (sosiaalisten) innovaatioiden kehittämiseen.

Keskusteluissa kävi ilmi, että yliopiston on kyettävä reagoimaan mahdollisiin avunpyyntöihin nopealla aikataululla, jotta se voi tarjota akuuttia hyötyä nopeassa sykkeessä liikkuvalla elinkeinoelämälle. Koulutustarve voi esimerkiksi nousta esiin yllättäen, kun johonkin polttavaan kysymykseen tarvitaan vastaus vaikkapa muutaman viikon sisällä. Tällaisen koulutuksen ei tulisi siis olla jäykällä tavalla opintopisteisiin tai tutkintokokonaisuuksiin sidottua. Yliopistolla saattaa olla tapana tarjota turhan laajoja kokonaisuuksia ja vaikka yksittäiset kurssit saattavat olla kiinnostavia, niistä ei välttämättä

ole enää hyötyä, silloin kun ne vihdoinkin järjestetään esimerkiksi neljännessä periodissa. Tärkeintä olisi siis saada perille täsmäviestejä kulloinkin ajankohtaisten aiheiden tiimoilta. Tämän asian tiimoilta voisi olla järkevää perustaa jonkinlainen ajatuspaja.

2.4 Tutkimus- ja kehitystarpeiden tarkempi kartoittaminen

Yllä mainitut toistuvat kysymykset ja teemat manifestoituivat myös muutamien tarkempien tutkimus- tai kehitystarpeiden muodossa; osa niistä mainittiin ohimennen jo edellisessä alaluvussa, mutta alleviivaan niitä seuraavaksi tarkemmin.

Kentällä todettiin muun muassa, että yliopisto voisi ottaa roolia hyvinvointialueen 5+1-mallin lobbauksessa esimerkiksi Keski-Suomen liiton kanssa. Heillä on suora yhteys alueen kansanedustajiin ja he tarjosivat meille avokätisesti mahdollisuutta välittää viestiä näistä tai muista aiheista säännöllisissä tapaamisissaan. Kuten mainittua, tämä sopii luontevasti myös JYU.Well-verkoston tavoitteisiin. Hyvinvointialan ja sen parissa toimivien yritysten tutkimus koettiin tärkeänä ja hyvänä paikkana esimerkiksi pro gradu -töille. Alueellamme toimii valtava määrä alan pienyrityksiä, jotka saattavat kiinnostaa JYU.Well-verkostoa ja tiedekuntaa laajemminkin.

JYU.Well-verkoston kannattaa ilman muuta tehdä vastaavia kierroksia kartoittaessaan kumppaneitaan, sillä tapaamiemme tahojen viesti resonoi heidän sanomansa kanssa, vaikka verkostoa itseään ei vielä kentällä tunnuttakaan. Tiedolla johtamisen kysymys on sovellettavissa moneen kysymykseen, mutta se nousi esille muun muassa soteuudistuksen yhteydessä. Kuulimme kentältä, että terveysalan johtamisessa on parantamisen varaa, esimerkiksi silloin kun päällikkönä toimii lääkäri, jolla ei välttämättä ole tarvittavia johtamistaitoja.

Kuten edellä mainittiin, tapaamamme tahot totesivat muutamaan otteeseen, että yliopisto voisi tarjota apua vihreään siirtymään liittyvissä kysymyksissä ja erityisesti Keski-Suomea koskevassa turvekysymyksessä, jonka ratkaisemista ollaan rahoittamassa historiallisella rahasummalla. Aiheesta voisi riittää tehtävää suureinkin projektiin ja rahoitusta voidaan luultavasti jakaa monenlaisille toimijoille. Yliopiston mahdollinen rooli nähtiin erityisesti suurten linjojen (esim. laajemman rakennemuutoksen ja vihreän siirtymän) selvittäjänä.

Ympäristökysymyksiin kiinnittyvää, mutta sitä laajemmallekin levittyvää vastuullisuuden käsitettä koskevaa tutkimusta ja vastuullisuuden tunnistamiseen tarvittavia työkaluja kaipailtiin niin ikään lisää. Tämä on Keski-Suomen yrittäjien mukaan yksi suurimmista trendeistä erikokoisten yritysten parissa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Maahanmuuttoasioissa ehdotettiin muutamaa otteeseen tutkimusta muun muassa maahanmuuttajien suomen kielen oppimisesta ja erityisesti ukrainalaisiin pakolaisiin liittyviä kysymyksiä. Mainitsin yllä, että yliopistoa kehoitettiin ainakin kertaalleen pohtimaan, pitäisikö kansainvälisiä opiskelijoita pakottaa opiskelemaan suomea. Toinen tapa juurruttaa kansainvälisiä opiskelijoita voisi olla tarjota heille ikkuna työelämään jo opintojen aikana, jotta kuilu opintojen ja työelämän välillä ei osoittautuisi ylitsepääsemättömäksi. Kieleen ja kulttuuriin liittyen kävi ilmi, että jotkut yritykset saattaisivat olla kiinnostuneita hankkimaan koulutusta kohdemaansa kulttuurista – erityisesti silloin kuin se sijaitsee Euroopan tai Pohjois-Amerikan ulkopuolella. Kieliä, viestintää ja työelämä tutkimusta yhdistelevälle työlle näyttäisi siis olevan erityistä tarvetta, johon myös yliopisto voisi tarjota ratkaisua.

Kuulimme, että kaupunki tekee niin sanottua *talent boost* -työtä, jossa pyritään sopeuttamaan työn perässä muuttaneen perhettä. Kysymys kuuluu, onhan tiedekuntamme kansainvälisellä henkilökunnan ja heidän perheidensä estoton pääsy tällaisen toiminnan piiriin taattu heidän niin halutessaan? Kaupunki on huomannut, että perheen tyytymättömyys ja turhautuminen uuteen elämään voi johtaa siihen, että koko perhe muuttaa pois, vaikka töissä käyvän perheenjäsenen kokemus olisikin tyydyttävä.

2.5 Ideointi yhteistyön systematisoimisesta

Käytännön yhteistyötä on syytä systematisoida useammalla rintamalla. Yksi ilmeinen tapa vahvistaa nyt kartoittamaamme verkostoa ja pitää yhteyttä alueellisten kumppaniemme kanssa on jo valmiiksi suunnitteilla oleva sidosryhmäpäivä. Tapahtuma tarjoaisi yhteistyötahoillemme mahdollisuuden tutustua tiedekuntamme opiskelijoihin ja samalla opiskelijamme pääsisivät kosketuksiin alueen toimijoiden ja työnantajien kanssa. Muutamat tapaamistamme tahoista lupailivat, että tapahtumaa voitaisiin rakentaa heidän voimakkaita viestintäkanaviaan hyödyntäen.

Sidosryhmäpäivän lisäksi voisimme ylläpitää suhteitamme myös kevyempien sidosryhmätapaamisten avulla. Näissä matalan kynnyksen tapaamisissa voisimme ylläpitää avaamaamme keskusteluyhteyttä ainakin muutamien keskeisenä pidettyjen tahojen kanssa joko yksitellen, yhdessä tai molempia muotoja yhdistellen. Myös erityinen jatko-opiskelijoiden työelämäpäivä voisi syventää YVV-toimintaamme. Samalla tiedekunta vastaisi yhdellä iskulla myös JOPS-palautteessa esille nousseisiin vaatimuksiin jatko-opintojen työelämärelevanssin lisäämisestä.

Opinnäytetöiden ohjausryhmätoiminta ja mukaan pyydettyvät ulkopuoliset jäsenet ovat niin ikään helppo tapa pitää yhteyttä suuren joukkoon kumppaneita ja hankkia samalla synergiaetuja molemmille osapuolille. Kentältä kuulemamme viesti oli selvä – kerran tai pari vuodessa tapaavat ryhmät eivät rasittaisi aiheesta kiinnostuneita yrityksiä tai yhteisöjä liikaa. Aihe on kuitenkin avainasemassa ryhmää muodostettaessa – sen tulisi aina puhutella myös yhteistyötahoa. Kaikkiin väitöskirjoihin ei siis välttämättä olisi mahdollista, saati tarkoituksenmukaista hankkia ulkopuolista jäsentä ainakaan elinkeinoelämän kentältä. On myös syytä huomata, että toiminta koskisi luultavasti alueen suurempia yrityksiä, joilla on lähtökohtaisesti enemmän resursseja ja tarttumapintaa yliopistoon ja tiedekuntaamme, sillä ne saattavat työllistää jo valmiiksi useita alumnejamme.

Nostin aikaisemmin esille kysymyksen siitä, että miten juuri meidän tiedekuntamme saataisiin läheisemmäksi alueen keskeisien toimijoiden silmissä. Meidän tulisi kenties integroitua enemmän heidän toimintaansa – esimerkkinä tästä kauppakamari suositteli, että tiedekuntalaisiamme lähtisi mukaan heidän organisoimaan valiokuntatoimintaansa. Keskusteluissa todettiin myös, että läheisempi yhteistyö voisi johtaa tiheämpään tiedon ja (sosiaalisten) innovaatioiden siirtoon yliopiston ja muiden sektoreiden välillä.

Yliopistolla innovaatiotoimintaan osallistumista hankaloittaa lähinnä tutkimusta palveleva rahoitusmalli, joka ei huomioi tai palkitse kehitystyötä. Yksi ratkaisu tähän pulmaan voisi olla Keski-Suomen liiton tarjoama kehityshankerahoitus. Rahoituksen saatavuus ei kuitenkaan välttämättä riitä muuttamaan tutkimuksen tekemiseen tottuneita ja sitä vahvasti priorisoivien tutkijoiden asenteita. Vertaisarvioitujen tiedejulkaisujen tuottaminen säilynee jatkossakin tärkeimpänä väylänä haluttuihin virkoihin.

Opiskelijoita voidaan motivoida tekemään opinnäytetöitä esimerkiksi yrityksille pientä palkkiota vastaan. Ainakin kauppakamari kertoi rahoittavansa tällaista toimintaa. Niiden tekeminen yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa voisi tarjota samalla keinon lisätä tiedekuntamme ulkoista vuorovaikutusta ja opiskelijoiden integroitumista työmarkkinoille. Voisimme myös pyytää alueellisilta toimijoilta tärppejä mahdollisista pro gradu -töiden aiheista ja teimmekin jo näin Keski-Suomen Yrittäjien kohdalla. Asia luvattiin jättää hautumaan. Tällaisen kehityksen edistyessä meidän on kuitenkin pidettävä huolta siitä, että tieteen autonomisuudesta tai puolueettomuudesta ei lipsuta prosessin missään vaiheessa. Ammattitaitoiset ohjaajat osaavat varmasti auttaa tässä.

2.6 Mittaamisen systematisointi

Tiedekunta on havainnollistanut ja tarkastellut YVV-toimintaansa aikaisemmin ainakin julkaisujen, politiikkadokumenttien ja mediaesiintymisten kaltaisten mittareiden kautta. Nämä kategoriat vangitsevat kuitenkin vain rajatun osan koko humanistisyhteiskuntatieteellisen YVV-toiminnan laajasta kirjosta. Kuten toteamme artikkelikäsitelmässämme tutkimuskirjallisuuteen vedoten, epäformaalin ”pehmeän” vuorovaikutuksen spektri on valtava ja siksi sen vangitseminen osoittautuu hankalaksi, jos sitä tarkastellaan ainoastaan näiden tärkeiden, mutta kankeahkojen, yksittäisiä ja spesifejä muuttujia tarkastelevien mittareiden valossa.

Päädyimme argumentoimaan artikkelissamme, että YVV-toiminnan systematisoinnin tiellä on kaksi selkeää estettä: 1) meritoitumiseen ja rahoitukseen liittyvät rakenteelliset ongelmat ja 2) puutteelliset raportoimisessa ja kvantifioinnissa auttavat, ainakin osittain automaattiset, teknologiset työkalut. Ensimmäinen ja kenties suurin ongelma on siis se, että nykyinen rahoitusmalli ei kannusta kehittämään YVV-toimintaa siinä määrin, kuin olisi tarpeellista, mikäli toimintaa halutaan viedä toden teolla eteenpäin. Julkaisutoiminta on siis edelleen käytännössä merkittävin asia, joka meritoi tutkijoita. YVV-toiminta tai siitä raportoiminen eivät puolestaan palkitse tutkijoita tällä hetkellä merkittävästi. Tilanne ei ole siis lähtökohtaisesti kannustava, mutta silti YVV:n edistämistä vaaditaan. Jyväskylän yliopiston ja tiedekuntamme mahdollisuudet vaikuttaa tähän yleiseen tilanteeseen ovat luonnollisesti varsin rajalliset.

Tästä pääsemme myös toiseen ongelmaan, joka liittyy olennaisesti raportoimisen taakkaan. Jyväskylän yliopistolla on nähdäksemme riittämättömät työkalut YVV-toiminnan laajamittaiseen ja kevyeen tarkasteluun. Edellä mainittuja suuria indikaattorikoreja voidaan kyllä tarkastella useaa eri lähdettä käyttäen. Tiedekuntaan voidaan palkata henkilö kyselemään työntekijöiden verkostoista, epäformaaleista neuvonannoista, luennoista, blogeista ja muista tutkitun tiedon popularisoimisen tavoista. Yliopiston olisi kuitenkin kenties syytä harkita kattavamman työkalun hankkimista tai kehittämistä. Sen tulisi pystyä keräämään kattavasti tietoa ilman, että raportoimisen tai analyysin taakka nousee kohtuuttomaksi.

Ilmeisesti Helsingin Yliopiston Tuhat-järjestelmä kykenee tällä saralla parempaan kuin käyttämämme tutkimustietojärjestelmä Converis. Lienee selvittämisen arvoista, onko Converista mahdollista muokata optimaalisempaan suuntaan ja millä hinnalla? Yliopiston kannattaa joka tapauksessa pitää YVV mielessään järjestelmiä valittaessa tai kehittäessä. Nykyisellään meidän on siis tyydyttävä tarkastelemaan niitä muutamia muuttujia, joista pystymme keräämään tyydyttävää dataa suhteellisen helposti. Vallitsevassa tilanteessa YVV-toiminnan mittaamisen systematisointi voi tarkoittaa erityyppisten julkaisujen, mediaesiintymisten ja politiikkadokumenteissa viitatuksi tulemisen kaltaisten selkeän jäljen jättävien tapahtumien lukumäärien taulukoimista ja vertailemista esimerkiksi vuositasolla. Henkilökuntaa voidaan lisäksi kannustaa ja kouluttaa näihin toimiin. Yliopiston ulkopuolelle suuntautuvien koulutusten, julkisten luentojen tai tapahtumien ja sidonnaisuuksien kautta toteutuva YVV-toiminta jäisi ainakin osittain sumeaksi, ellei niitä sitten kartoitettaisi vuosittain esimerkiksi laajamittaisten kyselyiden avulla.

YVV-toimintaa voidaan koota vuosittain esitelmiin ja esitteisiin esimerkiksi verkkosivuillemme. Tampereen yliopisto on tehnyt hyvää työtä lisäämällä edellä mainitun kaltaisten informatiivisten taulukoiden lisäksi materiaaleihinsa myös elävöittäviä kuvauksia keskeisimmistä vuorovaikutusta toteuttavista tahoista. Näitä voivat olla esimerkiksi huippututkimusyksiköt, suurta yleisöäkin kiinnostavat tutkimusryhmät ja meidän tiedekuntamme kohdalla erityisesti JYU.Well-verkosto. Myös suurista tapahtumista kuten tulevasta sidosryhmäpäivästä, jatko-opiskelijoiden työelämäpäivästä tai Tutkijoiden yöhön osallistumisesta voitaisiin tehdä nostoja samassa yhteydessä.

3 PÄÄTÄNTÖ

Kertasin tässä raportissa Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan YVV-ryhmän toimintaa kesällä ja syksyllä 2022. Totesin, että aloitin oman työni tutustumalla YVV:n määritelmiin ja että päädyimme kirjoittamaan tämän pohjatyön perusteella keskusteluartikkelin *Politiikka*-lehteen. Aloimme samalla kartoittaa ja tavata paikallisia ja alueellisia yhteistyötahoja selvittääksemme heidän tutkimustarpeitaan ja mahdollisuuksiaan yhteistyöhön. Nostin raportissa esille näissä keskusteluissa eniten toistuneita kysymyksiä.

Seuraavassa vaiheessa hyödynsin sekä kirjoitustamme että tapaamismuistioita ehdottaakseni suuntaviivoja tiedekuntamme YVV-toiminnan systematisointiin tämän dokumentin puitteissa. Totesin, että voisimme edistää tätä tavoitetta ulkoisten kumppaneidemme kanssa erityisesti sidosryhmäpäivien ja ohjausryhmien laajentamisen myötä. Ohjausryhmätoiminta mahdollistaisi ainakin välillisen yhteyden suureen määrään erilaisia tahoja. Myös sidosryhmäpäiville kutsuttaisiin siis joukoittain alueella vaikuttavia toimijoita, mutta voisimme mahdollisesti tavata muutamia keskeisimmistä yhteistyötahoistamme säännöllisesti myös rennommissa merkeissä yksi kerrallaan tai suuremmassa ryhmässä. Näissä tapaamisissa voisimme pitää yhteyttämme yllä ja kuulla heidän uusimpia tutkimustarpeitaan, kartoittaa tuoreimpia trendejä yhteiskunnassamme ja pohtia uusia yhteistyön muotoja.

Sisäisen mittauksen osalta systematisointi tarkoittanee nykytilanteen vallitessa muutamien jo nyt dokumentoitavien ja helpohkosti laskettavien muuttujien tarkastelua ja vertailua vuositasonalla. Ideaalitilanteessa yliopisto voisi kuitenkin hankkia aikaisempaa edistyneempiä järjestelmiä, jotka kykenisivät vangitsemaan myös ”pehmeillä aloilla” tapahtuvaa YVV-toimintaa nykyistä monipuolisemmin. Mikäli asiaa halutaan edistää, myös yliopistojen yleisiä rahoitusmalleja olisi syytä tarkistaa YVV:n näkökulmasta. Toisin sanoen, jos vuorovaikutuksen kehittäminen koetaan todella yhtä tärkeänä yliopistopoliittisena päämääränä kuin kaikki tahot tuntuvat väittävät, siitä tulisi kenties myös palkita asiaankuuluvalla tavalla. Tämä on kuitenkin laajempi rakenteellinen ongelma, jota ei voida ratkaista pelkästään yhden tiedekunnan toimesta. Se on kuitenkin syytä tunnustaa YVV-toiminnan kehitystä rajoittavana tekijänä.

Vaikka YVV-toimintaa lukuina esittävät taulukot ovatkin hyödyllisiä, raportoimista ei kannata rajoittaa pelkästään niiden varaan. Mukaan kannattaa nostaa Tampereen yliopiston esimerkin mukaisesti myös laadullisia esimerkkejä tiedekunnan vuorovaikutuksesta. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi JYU.Well-verkoston toiminta, erinäiset tutkimusryhmät ja tiedettä popularisoivat yleisöluennot sekä muut tapahtumat.

LIITTEET

Liite 1: B1-artikkelin lähetetty käsikirjoitus (final draft)

Lähetetty *Politiikka*-lehteen 29.9.2022

Samuel Lindholm

Marko Hakanen

Tapio Litmanen

Kuinka mitata yliopiston vuorovaikutusta, vaikuttavuutta ja kolmatta tehtävää? Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen mittaamisen esteet humanistis-yhteiskuntatieteellisillä aloilla

1 Johdanto

Käsitlemme tässä artikkelissa yhteiskunnallista vuorovaikutusta ja sen mittaamiseen liittyviä haasteita erityisesti humanistis-yhteiskuntatieteellisellä kentällä. Elämme tiede- ja tietokapitalismin ajassa, jossa tapahtuvaa tiedontuotantoa ei nähdä enää ainoastaan korkeakoulujen yksinoikeutena, vaan myös niiden ulkopuolelle ulottuvissa laajoissa verkostoissa ilmenevänä synergisenä toimintana (Arbo ja Benneworth 2007, 28–29). Vaikka yliopistojen ja muiden yhteiskunnan osien välillä onkin epäilemättä aina liikkunut monimuotoista informaatiota, sektoreiden välinen yhteys on kehittynyt kuluneiden 40 vuoden aikana huomattavasti aikaisempaa monimutkaisemmaksi ja strategisemmaksi (Geuna ja Muscio 2009). Yhteistyön formaalien ja kaupallisten muotojen mittaaminen on jokseenkin helppoa ja sitä onkin tehty onnistuneesti jo pitkään. Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ”pehmeät”, erityisesti yhteiskuntatieteiden ja humanististen alojen parissa yleisesti esiintyvät ulottuvuudet ovat kuitenkin vaikeammin mitattavissa, ja ne ovat jääneet ainakin osittain vaille tunnustusta, vaikka niitä onkin alettu tutkia viime vuosikymmenien aikana enemmän. Aiheesta puhutaan aikaisempaa useammin, mutta yhteiskunnallinen vuorovaikutus ei edelleenkään meritoi tai hyödytä humanisteja ja yhteiskuntatieteilijöitä riittävästi. Jos toimintaa halutaan kehittää toden teolla, tarvitaan rakenteellisia muutoksia ja kaikki alat huomioon ottavia järjestelmiä.

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus (tästä lähtien lyhennettynä muotoon YVV)¹ on korkeakoulujen strategiakielessä tiheään toistuva sana, jolla viitataan yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen monipuoliseen yhteistyöhön niiden ulkopuolella vaikuttavien tahojen kanssa. Vaikka YVV-toimintaan viitataan toisinaan yliopistojen kolmantena tehtävänä, sitä ei kuitenkaan ole helppoa erottaa niiden muista avaintoiminnoista eli tutkimuksesta ja opetuksesta (Ritsilä ym. 2007, 16). Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö YVV-toiminta olisi olennainen osa korkeakoulujen sisintä ydintä tai että se tulisi ymmärtää ainoastaan niiden tunnetumpien ja kenties itsenäisempien tehtävien toissijaisena jatkeena (Arbo ja Benneworth 2007, 27). Matti Manninen (2013) kyseenalaistaa kolmannen tehtävän käsitteen toisesta näkökulmasta todetessaan, että ”yliopisto toimii lähes yksinomaan verorahoilla. Kaikki toimintamme on tarkoitettu yhteiskunnan hyväksi. Onko YVV meidän kolmas tehtävämme vai ensimmäinen ja ainoa tehtävämme?” Voidaan sanoa, että käytännössä kaikki yliopistossa tapahtuva toiminta on vuorovaikutusta yhteiskunnassa.

On myös olennaista huomata, että vaikka yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen (*engagement*) ja vaikuttavuuden tai vaikutuksen (*impact*) käsitteitä käytetäänkin silloin tällöin kuten ne olisivat toistensa synonyymejä (Ateca-Amestoy ym. 2019, 9), laajasti ymmärretty YVV-toiminta sisältää aina molemminpuolista vuorovaikutusta. Sitä ei tulisi siksi kuvata ainoastaan yksipuolisena vaikuttamisena, joka säteilee erillisenä ymmärretystä akateemisesta maailmasta muualle yhteiskuntaan. YVV-toiminta voidaankin määritellä yksinkertaisesti mutta tehokkaasti sellaisena yhteisenä tiedon (ja/tai teknologioiden) luomisprosessina, jota ilmenee tutkijoiden tai korkeakoulujen ja niiden ulkopuolella toimivien tahojen välisessä vuorovaikutuksessa (ks. Schneijderberg ja Götze 2021).² Tämän laajan määritelmän sisälle mahtuu luonnollisesti moninaisia painotuseroja, joihin paneudumme lisää seuraavissa luvuissa.

¹ Englanniksi yhteiskunnallinen vuorovaikutus kääntyy usein muotoihin *academics' societal engagement* (ASE) tai *higher education institutions' societal engagement* (HEISE) sekä toisinaan yksinkertaisesti *academic engagement* tai *external engagement*. Kolmannen tehtävän käsite esiintyy puolestaan muodoissa *third mission*, *third stream* ja *third pillar*. Toisinaan samaan ilmiöön viitataan myös tiedon siirtämisenä (*knowledge transfer*).

² Tästä päästään myös yhteen YVV-toiminnan perustavanlaatuisista haasteista; miten voidaan taata tasapaino puolueettoman tutkimuksen ja ulkopuolisten intressien välillä? Korkeakoulujen tulisi siis olla vuorovaikutuksessa muun maailman kanssa menettämättä akateemista vapauttaan.

Keskitymme tässä artikkelissa erityisesti humanistis-yhteiskuntatieteellisiin aloihin, joiden parissa tapahtuvaa YVV-toimintaa on alettu tutkia toden teolla vasta viime vuosikymmenien saatossa (Abreau ja Grinevich 2013; Hughes ym. 2012; Thune ym. 2016). Johdannon jälkeisessä luvussa kaksi käsittelemme YVV-toiminnan arvioimista yleisesti. Kolmannessa luvussa siirrymme kuvaamaan mittaamiseen liittyviä keskeisiä haasteita. Neljännessä luvussa käsittelemme erityisesti humanistis-yhteiskuntatieteellisiä aloja ja sitä, miten niiden piirissä toteutuvaa YVV:tä voitaisiin arvioida mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti. Viides luku on päätäntö, jossa kertaamme keskeiset argumenttimme. Esitämme, että kyseisillä aloilla tapahtuvaa sumeampaa YVV-toimintaa voidaan mitata nykypäivänä tehokkaasti ja tarkasti vain tutkijoita monipuolisesti palvelevien ja ainakin osittain automatisoitujen sähköisten järjestelmien avulla. YVV:tä analysoidessa on otettava huomioon myös eri alojen erityispiirteet. Toiminnan ja siitä raportoinnin tulee olla tarpeeksi palkitsevaa ja helppoa, jotta tutkijoiden ja korkeakoulujen kannattaa panostaa niihin. Nämä ovat nähdäksemme avaimet humanistis-yhteiskuntatieteellisen YVV-toiminnan kehittämiseen.

2 Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen arvioiminen

YVV-toimintaa mitataan ja vertaillaan nykyään monin tavoin. Suomalaisessa kontekstissa kenties tärkein vuorovaikutusta tarkasteleva taho on Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi), joka määrittelee tehtäväkseen tuottaa tieto ja kehittämissuosituksia ”paikalliseen, alueelliseen ja valtakunnalliseen päätöksentekoon ja kehittämistyöhön sekä kansainväliseen vertailuun” (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2022). Karvi tarkastelee korkeakouluja auditointikaudella 2019–2024 muun muassa seuraavien löyhästi määriteltyjen kriteerien valossa:

Korkeakoulu kehittää yhteiskunnallista vuorovaikutustaan ja vaikuttavuuttaan, ja sitä tuetaan johtamisjärjestelmällä. Korkeakoulu on määritellyt yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen tavoitteet sekä keinot niiden saavuttamiseksi.

Korkeakoulun toimintaympäristöstään tekemän analyysin tuottamaa tietoa hyödynnetään toiminnan suuntaamisessa. Tarkoituksenmukaisilla menettelytavoilla varmistetaan, että yhteiskunnallinen vuorovaikutus tukee

kokonaisstrategian toteuttamista. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2019).

Karvin auditointikäsikirja ei siis tarjoa suoranaisia vastauksia siihen, minkälaisiin tuloksiin YVV-toiminnan tulisi tähdätä. Kriteerit keskittyvät ainoastaan varmistamaan, että korkeakoulut ovat ylipäätään määritelleet YVV:tä koskevia tavoitteita, että niiden toiminta tähtää kyseisten päämäärien toteutumiseen ja, että päämäärät ovat linjassa korkeakoulujen laajempien strategioiden kanssa ja tukee niiden toteutumista (ks. Ateca-Amestoy ym. 2019, 17).

Tarkempia YVV-toiminnan laadullisia ja määrällisiä indikaattoreita ovat ehdottaneet Suomessa muiden muassa Jari Ritsilä, Mika Nieminen ja Markku Sotarauta (2007, 28–35), jotka luettelevat raportissaan *Yliopiston yhteiskunnallinen vuorovaikutus: Arviointimalli ja näkemyksiä yliopistojen rooleihin* viisi YVV:n indikaattorikoria, jotka muodostuvat kukin lukuisista tarkemmista mittareista. Laajempien korien tehtävänä on mitata yliopistojen integroitumista 1) innovaatiotoimintaan, 2) työmarkkinoihin, 3) sosio-ekonomiseen kehitykseen, 4) alueelliseen toimintaympäristöön ja 5) yhteiskunnalliseen keskusteluun.

YVV-toiminnan muotoja on pyritty erittelemään myös lukuisissa kansainvälisissä tutkimuksissa. Taran Thune ja kollegat (2016) luettelevat viisi kriteeriä YVV-toiminnan mittaamiseen ja yliopistojen väliseen vertailuun: 1) tiedeviestintä, 2) (instituutioiden ulkopuolelle suuntautuva) koulutus, 3) konsultointi, 4) kaupallistaminen ja 5) tutkimusyhteistyö. Alan Hughesin ja Michel Kitsonin (2012) esittämät viisi kategoriaa ovat puolestaan 1) kaupallistaminen, 2) konsultointi, 3) ongelmanratkaiseminen, 4) henkilökohtainen kanssakäyminen ja 5) yhteisöjen välinen kanssakäyminen. Maria Abreau ja Vadim Grinevich (2013) mittaavat kuutta aktiviteettia kolmessa kategoriassa: 1) kovilla aloilla yleisimmät formaalit kaupalliset aktiviteetit: a) lisenssit ja b) niin sanotut spinout-yritykset, 2) yhteiskuntatieteissä yleisimmät epäformaalit kaupalliset aktiviteetit: c) konsultointi ja d) tilaustutkimukset sekä 3) humanistisilla aloilla ja taidealoilla tyypilliset epäkaupalliset aktiviteetit: e) epäformaali neuvonanto ja f) julkiset luennot.

Kansainvälisissä tutkimuksissa havaituista YVV-toiminnan muodoista on tehty hiljattain myös laaja kirjallisuuskatsaus, jonka laatijat Markus Perkman ja kollegat (2021) löysivät peräti 12 toisistaan poikkeavaa yhteistyön muotoa vuosien 2011 ja 2019 välillä julkaistusta

kirjallisuudesta. Heidän esittämänsä, puhtaasta kaupallistamisesta erotetut, kanssakäymisen kategoriat ovat: 1) konsultointi, 2) tilaustutkimus, 3) yhteistutkimus, 4) epäformaalit kontaktit/neuvonannot, 5) henkilökuntakoulutus, 6) oppilaiden sijoittaminen/ohjaaminen, 7) kaupallinen rahoitus, 8) yhteisjulkaisut, 9) konferenssit/työryhmät, 10) jäsenyydet neuvottelukunnissa, 11) fyysisten fasiliteettien yhteisöllinen luominen sekä 12) työ standardisointia tekevissä elimissä.

TAULUKKO 1: Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen mittauksen kriteereitä

Tiedeviestintä	Koulutus (instituutioiden ulkopuolelle suuntautuva)	Konsultointi	Kaupallistaminen	Tutkimusyhteistyö	Taran Thune et al (2016)
Kaupallistaminen	Konsultointi	Ongelmanratkaiseminen	Henkilökohtainen kanssakäyminen	Yhteisöjen välinen kanssakäyminen	Alan Hughesin & Michel Kitsonin (2012)
	Lisenssit Spinout-yritykset	Konsultointi Tilaustutkimukset	Epäformaali neuvonanto Julkiset luennot	Maria Abreau & Vadim Grinevich (2013)	

Listoja vertaillaessa on helppo todeta, että YVV-toiminta kykenee ottamaan lukuisia toisistaan merkittävästi poikkeavia muotoja, joista ainoastaan kaupallistamisen ja konsultoinnin kaltaiset ilmeisimmät manifestaatiot toistuvat sellaisenaan usealla listalla. YVV-toimintaa on siksi vaikea mitata siten, että koko ilmiö onnistuttaisiin vangitsemaan edes jokseenkin tyydyttävällä tavalla. Mittareiden pirstaloituminen on ongelma myös siksi, että laajasta ryppästä on vaikeaa luoda yhtenäistä kuvaa, vaikka ne saataisiinkin kaikki otettua huomioon. Mittaamisen tiellä on näiden lisäksi myös muita esteitä, joita käsittelemme tarkemmin seuraavissa luvuissa.

3 Ongelmia YVV-toiminnan mittaamisessa

Niin sanottujen pehmeiden tieteenalojen näkökulmasta katsottuna keskeisin ongelma YVV-toiminnan analysoimisessa on se, että kaikista ilmeisimmät ja perinteisimmät mittarit eivät yksinkertaisesti kykene vangitsemaan likimainkaan kaikkia niiden parissa ilmeneviä vuorovaikutuksen muotoja. Kuten mainittua, erityisesti humanis-yhteiskuntatieteellisillä aloilla ja taideoilla tapahtuva YVV-toiminta jäi ainakin osittain paitsioon aina viime vuosikymmenille saakka (Abreau ja Grinevich 2013; Hughes ym. 2012; Thune ym. 2016).

Ennen tätä tuoreehkoa käännettä tehdyt tutkimukset ja käytännön toteutukset keskittyivät usein niin sanottujen kovien tieteiden ja STEM-alojen (*science, technology, engineering, mathematics*) parissa yleisemmin esiintyviin vuorovaikutuksen muotoihin, mikä maalasi niiden piirissä tapahtuvan toiminnan erityisen myönteisessä valossa verrattuna muihin tieteenaloihin. Keskeisin ero pehmeiden ja kovien tieteiden välillä on se, että jälkimmäisillä aloilla harjoitetaan enemmän tieteen suoraviivaiseen kaupallistamiseen linkittyneitä vuorovaikutuksen muotoja. Tarkemmin ilmaistuna, kovissa tieteissä haetaan esimerkiksi useammin patentteja, myydään lisenssejä ja perustetaan spinout-yrityksiä kuin humanistis-yhteiskuntatieteellisillä aloilla.

Niin sanotuilla pehmeillä aloilla ilmenevä YVV on toisin sanottuna usein vähemmän muodollista kuin kovien alojen piirissä harjoitettu toiminta (Olmos-Peñuela, Molas-Gallart ja Castro-Martínez 2014). Tällä tarkoitetaan yksinkertaisesti sitä, että humanistis-yhteiskuntatieteellisen YVV:n muotoja ei usein kirjata erillisiin sopimuksiin, koska niistä ei välttämättä synny välitöntä ja/tai jaettavaa taloudellista hyötyä. Humanisteilla ja yhteiskuntatieteilijöillä on kuitenkin omat selkeät vahvuutensa YVV-kentällä. Tutkimusten mukaan he ovat erityisen ansioituneita muun muassa tiedon levittämisessä ja jaetun tiedon luomisessa (Schneijderberg ja Götze 2021; Schneijderberg ym. 2021). Tiedon välittäminen laajemmalle yleisölle ja sen yhteisöllinen luominen heidän kanssaan ovat YVV-toiminnan kulmakiviä, jotka voivat resonoida kaikkialla yhteiskunnassa vaikuttaen mielipiteisiin, käytäntöihin ja poliittiseen päätöksentekoon. Konkreettisemmin esimerkkinä voidaan mainita, että humanistit ja yhteiskuntatieteilijät kontribuoivat YVV-toimintaan julkaisemalla vuosittain huomattavan määrän tieteen popularisointiin tähtäävää kirjallisuutta (Abreau ja Grinevich 2013). Brittitutkimuksen mukaan humanistit ovat lisäksi kaikkia muita tieteentekijöitä aktiivisempia yleisöluennoitsijoita (Abreau ja Grinevich 2013).

Onkin siis olennaista huomata, että YVV:tä ei tulisi koskaan lähestyä ainoastaan kapeasti ymmärrettyinä, sopimuksiin kirjattuna ja rekistereihin syötettynä kaupallisena toimintana. Yritysten kanssa tehtävä formaali yhteistyö ei siis ole suinkaan YVV:n ainoa tai välttämättä edes tärkein muoto – erilaista vuorovaikutusta ilmenee huomattavissa määrin kaikilla yhteiskunnan osa-alueilla eli yksityisellä, julkisella ja kolmannella sektorilla, (Hughes ja Kitson 2012). Esimerkiksi yhteiskuntatieteet ovat nimensäkin mukaisesti kiinnittyneitä erityisesti julkiseen sektoriin, ja niiden parissa tapahtuva YVV-toiminta heijastelee tätä luonnollista yhteyttä (Abreau ja Grinevich 2013). Risto Heiskala (2006) toteaa, että

yhteiskunnalliset alat toteuttavat virkamieskoulutuksen ja perinteensiirron ohella myös aidosti kriittistä tarkastelua – niiden toiminta onkin siis sanalla sanoen yhteiskunnallista. Yhteiskuntatieteiden sisällekkin mahtuu monenlaisia erityispiirteitä; esimerkiksi sosiaalityön oppiaine toimii ainutlaatuisessa ja jatkuvassa yhteydessä yliopiston ulkopuolisten tahojen kanssa. Myös humanistinen tutkimus ja työ ovat linkittyneitä julkiselle sektorille. Esimerkiksi kulttuuri ja sen tuottaminen ovat varsin yhteiskunnallista toimintaa. Voidaan jopa väittää, että humanistis-yhteiskuntatieteellisten alojen vaikutus voi koskettaa ainakin potentiaalisesti mitä tahansa sosiaalista kysymystä; tämä voi kuitenkin johtaa tieteentekijöiden ja tutkimuskohteiden välisen viivan sumentumiseen (Fecher ym. 2021). Kansalaistiede toimii hyvänä esimerkkinä vuorovaikutuksen rajojen liukenemisestä.

Yhteiskunnallisuus tarkoittaa myös sitä, että humanistis-yhteiskuntatieteellinen vuorovaikutus kontekstualisoi ongelmia, reflektoi niitä, signaloi, mihin asioihin pitäisi kiinnittää huomiota, luo ennusteita ja informoi päättäjiä (Fecher ym. 2021, taulukko 3). Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tieto voi siis muuttaa maailmaa. Tapio Litmanen (2008, taulukko 6) on listannut ydinjätehuoltoa koskevan yhteiskuntatieteellisen tiedon vaikutuksia. Se on lisännyt tietämystä, vaikuttanut taustaoletuksiin, tarjonnut perspektiivejä, tukenut päätöksentekoa ja demokratian toteutumista, tarjonnut tietoa uusista prosesseista, kehittänyt työkaluja tutkimuksen suunnitteluun ja tuottanut asiantuntijoita ja asiantuntemusta. Tällaisiin vaikutuksiin pyrkiessään tutkijan tulisi pyrkiä olemaan hyödyllinen ja tieteellinen, muttei kuitenkaan liiallisen akateeminen; hänen tulisi myös pitää mielessään kysymykset itsenäisyydestä ja kriittisyydestä (emt, taulukko 5). Tutkimus saattaa tuottaa tulosta välittömästi tai vasta viiveellä; se saattaa keskittyä ratkaisemaan käytännön kysymyksiä tai tuottamaan tarkempaa (teoreettista) tietoa asiasta (emt, taulukko 1).

Kapeasti ymmärretty, formaali kaupallinen toiminta (lisenssit, patentit, spinout-yritykset jne.), kattaa vain melko pienen osan kaikesta korkeakoulujen ulkopuolelle suuntautuvasta toiminnasta (Hughes ja Kitson 2012). Lisäksi on syytä huomata, että myös erinäisiä innovaatioita syntyy jatkuvasti muuallakin kuin yksityisellä sektorilla (emt.), että kaupallinen toiminta voi ottaa myös lisensoimista tai yrityksen perustamista vähemmän formaaleja muotoja (esimerkiksi konsultointi tai tilaus- ja yhteistutkimukset akatemian ulkopuolisten tahojen kanssa; Abreau ja Grinevich 2013) ja että humanistis-yhteiskuntatieteellisille aloille ominaiset yleistajuiset luennot ja kirjat ovat usein niin ikään yritystoiminnan piiriin kuuluvia toimintoja – joskin ne ovat kiinnittyneitä yksityiseen

sektoriin eri tavalla ja/tai välillisemmin sekä vähemmän formaalisti kuin kovien alojen parissa yleisemmät patenttien ja lisenssien kaltaiset esimerkit. Briitta Koskiahon (2022) mukaan yliopistot ovat kuitenkin alkaneet panostaa erityisesti niihin aloihin, joilla on suoria kaupallisia yhteyksiä ja, että tämä ”seikka onkin Euroopassa jo saattanut yliopistoja lakkauttamaan erityisesti humanistisia ja taideaineita. Seuraavina vuorossa ovat luultavasti kriittiset yhteiskuntatieteet” (emt.). Tähän liittyy laajempi kysymys siitä, onko yliopiston tehtävä muuttunut totuuden etsijästä yrityskumppaniksi ja siitä, ovatko nämä roolit lähtökohtaisesti yhteen sovitettavissa (emt.).

Myös keskenään poikkeavien korkeakoulujen YVV-toiminta eroaa toisistaan ainakin jossain määrin. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii se, että YVV on lähtökohtainen osa 1990-luvulla perustetun suomalaisen ammattikorkeakoulujärjestelmän DNA:ta, siinä missä sitä koskevia kappaleita on lisätty aikaisemmin perustettujen yliopistojen strategioihin vasta myöhemmin (Götze ym. 2021). Ammattikorkeakoulut näyttävät olevan myös ahkerampia YVV-toimijoita kuin yliopistot (emt.) Osasyynä tähän on kenties se, että soveltavan tai vähintään pitkän ajan sovellutuksia mahdollistavan tieteenharjoituksen on todettu ainakin brittitutkimuksissa ruokkivan vuorovaikutusta enemmän kuin perustutkimuksen (Abreau ja Grinevich 2013; Hughes ja Kitson 2012; Perkman ym. 2021). Tutkimuksen sijoittuminen soveltavan ja perustutkimuksen kuvitteelliselle janalle ei kuitenkaan ennakoisi tuloksia ainakaan jokaisella YVV:n osa-alueella – esimerkiksi yleisöluentojen määrä säilyi vakiona tutkimuksen soveltavuudesta tai soveltamattomuudesta huolimatta (Abreau ja Grinevich 2013). Lisäksi on syytä huomata, että perustutkimuksen tekemisen vaikutuksesta vähäisempään aktiivisuuteen YVV-toiminnan saralla on mahdotonta tehdä ainakaan globaaleja väitteitä; Meksikossa tehdyssä tutkimuksessa näet todettiin, että teknologian kehittämiseen pyrkivät ja perustutkimusta tekevät tutkijat ovat aktiivisempia vuorovaikuttajia kuin soveltavaa tutkimusta tekevät (De Fuentes ja Dutrénit 2012; katso Perkman 2021).

Vaikka korkeakoulujen välillä voikin olla yllä mainitun kaltaisia eroja, Norjaa³ ja Iso-Britanniaa käsittelevissä tutkimuksissa kävi ilmi, että merkittävimmät eroavaisuudet näyttävät siltä, että yksilöiden (ml. heidän tieteenalakohtainen suuntautumisensa) eikä suinkaan kokonaisten instituutioiden välisinä (Abreau ja Grinevich 2013; Thune ym. 2016).

³ Kuten Suomessa, myös Norjassa on kaksijuonteinen korkeakoulujärjestelmä.

Tuloksen ei pitäisi olla YVV-toiminnan nykytilannetta tuntevalle erityisen yllättävä, sillä instituutioiden ulkopuolelle ulottuva vuorovaikutus jää yhä usein yksittäisten tutkijoiden kontolle (Arbo ja Benneworth 2007, 29), vaikka etenkin tiedon luomisen ja siirtämisen kaupallisia muotoja onkin ryhdytty viime aikoina hallinnoimaan entistä keskusjohtoisemmin (Geuna ja Muscio 2009).

Yksilöiden välisistä eroista voi tehdä useita johtopäätöksiä. Tutkimuksissa on todettu muun muassa, että meritointuneemmat tutkijat ovat nuorempia kollegoitaan toimeliaampia useilla YVV:n osa-alueilla (Abreau ja Grinevich 2013; Perkman ym. 2021). Miehet ovat puolestaan aktiivisempia YVV-toimijoita kuin naiset (Abreau ja Grinevich 2013; Perkman ym. 2021). Kumpaakin eroa selittänee ainakin osittain se, että iän, statuksen ja sukupuolen kaltaiset seikat näyttävät vaikuttavan akatemian ulkopuoliseen verkostoitumiseen (Abreau ja Grinevich 2013). Vanhemmilla tutkijat hyötyvät luultavasti siitä, että verkostojen luomiseen käytetty aika vaikuttaa luonnollisesti niiden kattavuuteen ja siihen, milloin ne alkavat tuottaa hedelmää. Verkostot voivat muodostua monin eri tavoin; esimerkiksi korkeakoulumaailman ulkopuolelta hankitun työkokemuksen on havaittu lisäävän tutkijoiden vuorovaikutusta yhteiskunnassa (Perkman ym. 2013; Perkman ym. 2021). Yritystoiminnan saralta saatu kokemus lisää puolestaan odotetusti akateemista yrittäjyyttä sekä sen formaaleissa että vähemmän formaaleissa muodoissa (Abreau ja Grinevich 2013).

4 Humanistis-yhteiskuntatieteellisen YVV-toiminnan mittaaminen

Yliopistojen tehtävänä on edistää vapaata tutkimusta sekä tieteellistä ja taiteellista sivistystä, antaa tutkimukseen perustuvaa ylintä opetusta sekä kasvattaa opiskelijoita palvelemaan isänmaata ja ihmiskuntaa. Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee tarjota mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta. (Yliopistolaki 558/2009, 2 §).

Kolmannen tehtävän kirjaaminen Suomen yliopistolakiin puhutti tutkijoita vuosituhaten alussa. Aihetta pohdittiin muun muassa vuonna 2003 Tieteen päivillä järjestetyssä professorien paneelikeskustelussa (Sintonen 2003). Kolmas tehtävä rinnastettiin tosin paneelikeskustelussa moninapaisen *vuorovaikutuksen* sijasta vielä tuolloin lähinnä

yliopistojen *vaikuttavuuteen*. Tilaisuudessa näytti vallitsevan konsensus siitä, että yliopistot olivat toki toteuttaneet tätä uusvanhaa tehtäväänsä jo kauan ennen kuin siitä päätettiin kirjata lakiin. Kari Raivio huomautti myös, että kolmannen tehtävän sijasta tulisi puhua järjestyksessään neljännestä tehtävässä, sillä opiskelijoiden kasvattaminen isänmaan ja yhteiskunnan palvelukseen ennätettiin mainita laissa ensin. Myös niin sanottujen pehmeiden alojen erityisluonne huomioitiin jo 2003, kun Simo Knuutila nosti esille huolensa erityisesti humanististen tieteidenalojen vertailukelpoisuudesta teknillisten ja kaupallisten alojen kanssa.

- Vaikuttavuutta katsotaan liiaksi teollisuuden ja talouselämän näkökulmista. Kolmannen tehtävän pitää koskea myös humanistisia aloja. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus on ollut näissä tieteissä vielä suurempi kuin talouden ja tekniikan aloilla. Kognitiivisilla, kommunikatiivisilla ja sosiaalisilla valmiuksilla on erittäin suuri hyöty yhteiskunnalle.

- Mikä on yhteiskunnallinen vaikuttavuus humanistisissa tieteissä? Kaikki mitä kirjoitetaan suomeksi on yhteiskunnallista vaikuttamista. Humanististen tieteiden piirissä pitäisi enemmän huolehtia suomalaisen tieteellisen kielen asemasta.

- Ennen kuin kyseinen uusi muotoilu kirjataan lakitekstiin, pitäisi vielä tarkemmin eritellä, mitä eri vaikuttavuuden muotoja tarkoitetaan. Olisi mietittävä, miten humanististen tieteiden vaikuttavuudesta saataisiin vertailukelpoinen teknillisten ja kaupallisten tieteiden kanssa. (Sintonen 2003)

Knuutila kääntää perinteisen asettelun pääläelleen todetessaan, että vaikka teollisuuden ja talouden rooli YVV-toimijoina onkin ylikorostunut, tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että niiden toiminta olisi välttämättä vaikuttavampaa. Voidaan jopa kysyä, onko humanistis-yhteiskuntatieteellisten alojen kenties vaikeammin mitattavissa oleva vuorovaikutus sittenkin vaikuttavampaa ja näkyvämpää kuin sen helpommin mitattavissa olevat kaupalliset muodot?

Eri aloilla tapahtuvaa YVV-toimintaa ei siis ole yhteismitallista ja sen kuvantaminen on mahdollista vain kullekin niistä räätälöityjen mittareiden avulla. Siksi myös kokonaisia korkeakouluinstituutioita arvioitaessa on otettava huomioon, että niiden sisälle mahtuu

lukuisia toisistaan poikkeavia käytäntöjä ja painotusaloja. Jos nämä askeleet ohitetaan, arvioinnista saatavat tulokset ovat luultavasti epätäydellisiä, liian suppeita tai suorastaan harhaanjohtavia (Geuna ja Muscio 2009; Hughes ja Kitson 2012). Laajojen mittareiden tulee tuoda siis näkyviin myös humanistis-yhteiskuntatieteellisellä kentällä vallitsevat monimutkaiset vuorovaikutussuhteet, jotka jäävät helposti piiloon varsinkin silloin, kun niitä ei ole kirjattu virallisiin sopimuksiin, toisin kuin perinteisesti ja kapeasti ymmärrettyjen yritys yhteistyön muotojen yhteydessä on tyypillisesti tapana (Olmos-Peñuela, Molas-Gallart ja Castro-Martínez 2014).

Esimerkkeinä tällaisesta sumeammaksi tai kokonaan piiloon jäävästä pehmeämmästä YVV-toiminnasta voivat toimia esimerkiksi suurta yleisöä tai rajatumpaa korkeakoulun ulkopuolella vaikuttavaa joukkoa kiinnostavat julkiset luennot, yleistajuiset julkaisut, kirjaesittelyt, blogit, haastattelut ja muut esiintymiset tiedotusvälineissä, lausuntojen antaminen, erinäisten yhteisöille tehty konsultointi, kouluttaminen, sidonnaisuudet ja kaikki muu akatemian ulkopuolisissa verkostoissa tapahtuva vaikuttaminen ja kanssakäyminen, josta ei välttämättä synny patentin tai lisenssin kaltaista ilmeistä jälkeä. Nämä YVV:n muodot voivat jäädä vaille tunnustusta erityisesti siksi, että tutkijoiden ei ole joko helppoa tai kannattavaa pitää niistä näkyvää kirjaa, eikä niitä siten rekisteröidä välttämättä lainkaan kvantitatiivisesti mitattavaan muotoon. Yliopistot kyllä keräävät dataa ainakin osasta näistä toiminnoista, mutta jotkut niistä tulevat merkityksi korkeintaan yksittäisten tutkijoiden ansioluetteloihin, jos sinnekään. YVV-toiminta ei meritoi akateemisessa maailmassa ja varsinkin nuoret tutkijat saattavat kokea, että heidän ajalleen on parempaakin käyttöä. Taustalla on rahoittajien ja korkeakoulujen itsensä rakentama ongelma, jossa ainoastaan julkaisuista saadaan rahallista vastinetta. Näin ollen myös työtehtävät täytetään julkaisujen perusteella, jolloin tutkijoiden on kannattavaa käyttää aikansa julkaisemalla mahdollisimman paljon.

Edellä mainittujen ja muiden vastaavien pehmeiden YVV:n muotojen mittaaminen voikin osoittautua helposti liki mahdottomaksi tai vähintäänkin epäkäytännölliseksi, pistemäiseksi ja aikaa vieväksi, mikäli raportoinnin taakka jätetään yksittäisten tutkijoiden hartioille. Korkeakoulut voivat kuitenkin helpottaa tilannetta ottamalla käyttöönsä YVV-toimintoja kokoavia ja mittaavia, ainakin osittain automatisoituja, sähköisiä järjestelmiä. Näin on myös alettu toimia viime vuosien aikana. Esimerkkinä voidaan mainita Helsingin yliopiston käyttämä Tuhat-tutkimustietojärjestelmä, joka sallii YVV-toimintaa koskevan tiedonkeruun

rasittamatta yksittäisiä tutkijoita ylenpalttisesti. Työkaluja voi olla tarvittaessa myös useita. Maksullisen lisenssin hankkineet korkeakoulut voivat tarkastella vaikuttavuuttaan yhteiskunnassa esimerkiksi Overton-tietokannassa, jonne on koottu kattava kokoelma eri tahojen tuottamia politiikkadokumentteja. Hakutuloksia voi suodattaa esimerkiksi yksittäisen instituution tai tema-alueen perusteella. On syytä huomata, että politiikkadokumenteissa hyödynnettävän tiedon tuottaminen on kuitenkin vain yksi korkeakoulujen ja laajemman yhteiskunnan välillä tapahtuvan synergian moninaisista muodoista. Erinäisten internetissä julkaistujen tekstien, kuten sanomalehtien verkkoversioiden sihtaamiseen on olemassa vastaavanlainen työkalu, jonka avulla on mahdollista tarkastella tutkijoiden esiintymistä tiedotusvälineissä esimerkiksi asiantuntijahaastatteluiden antajina.

Rinnakkaisia järjestelmiä ei kuitenkaan kannata olla liikaa, sillä niiden pirstaloittaminen tuskin palvelee ainakaan kiireisiä tutkijoita. Automaatio ja helppous ovat avainasemassa järjestelmiä suunniteltaessa ja valittaessa, sillä ajanpuutteen on todettu olevan ylivoimaisesti suurin este akatemian ulkopuolisten tahojen kanssa tehtävän yhteistyön tiellä (Abreau at al. 2009, 7, 39). Mittaamisen ulottaminen tutkimustyön jokaiseen vaiheeseen ei kuitenkaan ole ongelmatonta, vaikka se olisi kuinka helppoa, sillä se voi näyttäytyä liiallisena byrokrationa, joka voi johtaa omanlaisiinsa vastareaktioihin (Olmos-Peñuela, Molas-Gallart ja Castro-Martinéz 2014). ”Auditointikulttuurin” lisääntyminen voi aiheuttaa esimerkiksi toiminnan pimentämistä tai lopettamista kokonaan (emt.). YVV-toiminnasta on syytä tehdä kaikin tavoin mahdollisimman kannattavaa yksittäisille tutkijoille sekä heidän itsenä että korkeakoulujen edun nimissä. Instituutiot hyötyvät YVV:stä ainakin siksi, että sen on osoitettu korreloivan tieteellisen tuottavuuden ja onnistuneen tutkimusrahoituksen hankkimisen kanssa (Perkman ym. 2021). Korkeakoulujen toimintaan tarvitaan siis rakenteellisia muutoksia.

5 Yhteenveto

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiede on usein poliittisesti latautunutta ja poliittiset toimijat hyödyntävät sitä politikoinnissaan. Esimerkiksi julkista mielipidettä tai tieteen poliittisia vaikutuksia tutkittaessa on tunnistettava, että tutkimusprosessi politisoituu usein jo tutkimussuunnitelmaa kirjoittaessa, sillä siinä asetettavat suuntaviivat ohjaavat

tutkimusta, joka saattaa vaikuttaa yhteiskunnan toimintaan (Litmanen 2008). Myös tällainen jaettu tiedontuotanto on YVV-toimintaa.

YVV:n kehittäminen, mittaaminen ja vertailu ovat tulleet osaksi nykykorkeakoulujen toimintaa. Yhden oppiaineen parissa tapahtuva YVV-toiminta saattaa kuitenkin poiketa merkittävästi toisen oppiaineen käytännöistä. Humanistis-yhteiskuntatieteelliset alat häviävät automaattisesti, jos YVV:tä kvantifioidaan ainoastaan perinteisimpien mittarien eli patenttien, lisenssien ja spinout-yritysten määrän ja tuottavuuden kautta. Niin sanottujen pehmeiden alojen tarkasteluun tulee siksi olla erityiset YVV-mittarit, jotka onnistuvat kuvaamaan kyseisillä kentällä tapahtuvaa kirjavaa toimintaa niiden näkökulmasta tarkoituksenmukaisella ja tehokkaalla tavalla. Keskeinen ongelma lienee se, että pehmeänä ymmärretty YVV-toiminta jää yhä helposti piiloon, koska se ei ole usein yhtä formaalia kuin kovilla aloilla tapahtuva toiminta. Tutkimuksen arviointiin ja erinäisiin auditointeihin osallistuvien tahojen on syytä kiinnittää erityistä huomiota tähän.

Argumentoimme, että mikäli YVV-toimintaa halutaan mitata mielekkäästi, tarvitsemme helppokäyttöisiä ja automatisoituja palveluita. Ikävä kyllä, kaikilla suomalaisilla korkeakouluilla ei toistaiseksi ole tarpeeksi käteviä, kattavia ja tutkijoiden näkökulmasta tarkasteltuna riittävän kevyitä tapoja mitata niiden ympärille rakentuneissa verkostoissa tapahtuvaa vuorovaikutusta. Nykytilanteessa yksittäisille tutkijoille jäävä raportoinnin taakka nousee helposti liian suureksi ja koska YVV:n pehmeänä ymmärrettyjen muotojen raportointiin ei ole selkeitä käytäntöjä tai ohjeita, se jää herkästi tekemättä. Tällöin käytettävissä oleva data jää pistemäiseksi ja sen pohjalta tehdyt johtopäätökset epätarkoiksi. Suurin este YVV-toiminnan tehokkaan mittaamisen tiellä on sen mahdollistavien palveluiden huomattava hinta verrattuna siihen suhteellisen matalaan tietoisuuden ja arvostuksen määrään, jota YVV-toiminta nauttii. Vaikka yhteistyöstä puhutaan strategiapapereissa lähes tauotta, sen nauttima arvostus jää toisinaan näennäiseksi eikä sen kehittämisessä päästää siten pintaa syvemmälle. YVV kannattaa kuitenkin pitää mielessä kaikessa korkeakoulujen toiminnoissa, sillä sen on osoitettu tuottavan hyötyä sekä tutkijoille että instituutioille.

YVV-toiminnan mittaaminen ei välttämättä ole arvokasta itsessään, vaan sen on syytä palvella vuorovaikutuksen kehittämistä. Julkaisujen määrää yli kaiken arvottava vallitseva kulttuuri ja sitä ylläpitävät rahoitusmallit eivät edistä tätä päämäärää. Ministeriö ja yliopistot

ovat siis rakentaneet itselleen loukun, jossa YVV-toimintaa pyritään kyllä kehittämään ja mittaamaan, mutta siinä kunnostautuneita yksittäisiä tutkijoita ei kuitenkaan palkita riittävästi. Jotta asiantilaa voitaisiin muuttaa, YVV tulisi nähdä meriittinä esimerkiksi työnhakuprosessissa. Tarvitaan siis rakenteellista muutosta.

Kirjallisuus

Abreau Maria ja Grinevich, Vadim. 2013. The nature of academic entrepreneurship in the UK: Widening the focus on entrepreneurial activities. *Research Policy* 42:2, 408–422. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2012.10.005>

Abreau, Maria, Grinevich, Vadim, Hughes, Alan ja Kitson, Michael. 2007. *Knowledge Exchange between Academics and the Business, Public and Third Sectors*. Cambridge: Innovation Research Centre.

Arbo, Peter ja Benneworth, Paul. 2007. *Understanding the Regional Contribution of Higher Education Institutions: A Literature Review*. OECD Education Working Papers 9. <https://doi.org/10.1787/19939019>

Ateca-Amestoy, Victoria, Äyvari, Anne, Eskelinen, Anne, Johansson, Tanja, Jyrämä, Annukka, Kanervo, Riikka, Kein, Alar, Kiitsak-Prikk, Kaari, Plaza, Beatriz, Pusa, Tiina, Ranczakowska, Anna, Sarlio-Siintola, Sari, Sassi, Marge, Simjanovska, Violeta ja Tasser, Carmen. 2019. *Roadmap for Societal Engagement for Higher Education Institutions*. Tallin: Estonian Academy of Music and Theater.

Fecher, Benedikt, Kuper, Freia, Sokolovska, Natalis, Fenton, Alex, Hornbostel Stefan ja Wagner, Gert G. 2021. Understanding the Societal Impact of the Social Sciences and Humanities: Remarks on Roles, Challenges, and Expectations. *Front. Res. Metr. Anal* 1. <https://doi.org/10.3389/frma.2021.696804>

De Fuentes, Claudia ja Dutrénit, Gabriela. 2012. Best channels for academia-industry interaction for long-term benefit. *Research Policy* 41:9, 1666–1682. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2012.03.026>

Geuna, Aldo ja Muscio, Alessandro. 2009. Governance of University Knowledge Transfer: A Critical Review of the Literature. *Minerva* 47, 93–114. <https://doi.org/10.1007/s11024-009-9118-2>

Götze, Nicolai, Carvalho, Teresa ja Aarrevaara, Timo. 2021. Academics' Societal Engagement in Diverse European Binary Higher Education Systems: A Cross-Country Comparative Analysis. *Higher Education Policy* 34, 88–109.

<https://doi.org/10.1057/s41307-020-00222-w>

Heiskala, Risto. 2006. Yhteiskunnallinen käytäntö ja yhteiskuntatutkimuksen käytäntö. *Tiede & edistys* 3, 227–234. <https://doi.org/10.51809/te.104855>

Hughes, Alan ja Kitson, Micael. 2012. Pathways to impact and the strategic role of universities: New evidence on the breadth and depth of university knowledge exchange in the UK and the factors constraining its development. *Cambridge Journal of Economics* 36:3, 723–750. <https://doi.org/10.1093/cje/bes017>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Karvi. <https://karvi.fi/karvi/>. Viitattu 11.8.2022

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2021 *Korkeakoulujen auditointikäsikirja 2019–2024*. Helsinki: Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.

Koskiahho, Briitta. 2022. Yliopisto yhteiskunnan palvelijana vai totuuden etsijänä? *Tieteessä tapahtuu* 40:2 <https://www.tieteessatapahtuu.fi/index.php/numerot/2-2022/yliopisto-palvelijana-vai-totuuden-etsijana>.

Litmanen, Tapio. 2008. The Changing Role and Contribution of Social Science to Nuclear Waste Management in Finland. *Energy & Environment* 19:3–5, 427–453.

<https://doi.org/10.1260/095830508784641390>

Manninen, Matti. 2013. Yliopiston ensimmäinen tehtävä. *Tiedonjyvä* 4, 2–3.

Olmos-Peñuela, Julia, Molas-Gallart, Jordi ja Castro-Martinéz, Elena. 2014. Informal collaborations between social sciences and humanities researchers and non-academic partners. *Science and Public Policy* 41:4, 493–506. <https://doi.org/10.1093/scipol/sct075>

Perkman, Markus, Salandra, Rosella, Tartari, Valentina, McKelvey, Maureen ja Hughes, Alan. 2021. Academic engagement: A review of the literature 2011–2019. *Research Policy* 50:1, 104–114. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2020.104114>

Perkmann, Markus, Tartari, Valentina, McKelvey, Maureen, Autio, Erkki, Broström, Anders, D'Este, Pablo, Fini, Riccardo, Geuna, Aldo, Grimaldi, Rosa, Hughes, Alan, Krabel, Stefan, Kitson, Michael, Llerena, Patrick, Lissoni, Francesco, Salter, Ammon ja Sobrero, Maurizio. 2013. Academic engagement and commercialisation: A review of the literature on university–industry relations. *Research Policy*, 42:2, 423-442. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2012.09.007>

Ritsilä, Jari, Nieminen, Mika ja Sotarauta, Markku. 2007. *Yliopiston yhteiskunnallinen vuorovaikutus: Arviointimalli ja näkemyksiä yliopistojen rooleihin*. Helsinki: Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä.

Schneijderberg, Christian ja Götze, Nicolai. 2021. Academics' Societal Engagement in Cross-country Perspective: Large-*n* in Small-*n* Comparative Case Studies. *Higher Education Policy* 34, 1–17. <http://dx.doi.org/10.1057/s41307-021-00227-z>

Schneijderberg, Christian, Broström, Anders, Cavalho, Teresa, Geschwind, Lars, Marquina, Monica, Müller, Lars, ja Reznik, Nicolas. 2021. Academics' Societal Engagement in the Humanities and Social Sciences: A Generational Perspective from Argentina, Germany, Portugal, and Sweden. *Higher Education Policy* 34, 42–65. <https://doi.org/10.1057/s41307-020-00218-6>

Sintonen, Kirsi. 2003. Professorien paneeli: Yliopistoille kolmas tehtävä – miten käy ydintehtävien. *Acatiimi* 2, 36–37.

Thune, Taran, Reymert, Ingvild, Gulbrandsen, Magnus ja Aamodt, Per Olaf. 2016. Universities and external engagement activities: Particular profiles for particular universities?. *Science and Public Policy* 43:6, 774–786. <http://dx.doi.org/10.1093/scipol/scw019>

Yliopistolaki 558/2009. Annettu Helsingissä 24.7.2009.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>. Viitattu 8.9.2022.

Liite 2: Keski-Suomen liitto 16.8.

Paikka: Hotelli Alba

Osallistujat: Keski-Suomen liiton kehittämispäällikkö Kari Pirinen ja Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ryhmä: varadekaani, professori Tapio Litmanen, suunnittelija, FT Marko Hakanen ja tutkimuskoordinaattori, YTT Samuel Lindholm

Muistio: Samuel Lindholm

Miten yliopiston kanssa tehtävä yhteistyö nähdään Keski-Suomen liiton näkökulmasta; entä Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta erityisesti?

Keski-Suomen liitto on ollut Pirisen mukaan tekemisissä yliopistomme kanssa paljonkin; muun muassa rehtorimme kautta; yliopistomaailmaan vahvasti linkittyvät teemat kuten koulutus, sivistys ja innovaatio ovat myös KS liitolle äärimmäisen tärkeitä. Yliopistomme sisällä Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta on kuitenkin ollut heille perinteisesti meitä läheisempi kumppani. He tekevät jonkin verran yhteistyötä myös Kauppakorkeakoulun kanssa. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta on siis jäänyt heille ainakin toistaiseksi vähemmän tunnetuksi. Dekaanin Jari Ojala on kuitenkin ollut puhumassa heidän tilaisuudessaan ja JYU.Well-verkoston Päivi Fadjukoff on niin ikään entuudestaan tuttu tekijä. Yhteys JYU.Welliin on luonteva, sillä ”hyvä vointi” lukeutuu myös KS liiton kärkiin. Pirisen myöntää, että tämä painotus on kuitenkin toistaiseksi jokseenkin jäsentymätön; se voi tarkoittaa hänen mukaansa kaikkea ja siten ei tavallaan yhtään mitään. Jatkossa hän aikoo olla yhteydessä Fadjukoffin kanssa keskustellakseen hyvinvointitutkimuksesta ja hyvinvointialueen kehittämiseen liittyvistä asioista.

Kuinka paljon olette olleet mukana hyvinvointialueeseen liittyvissä asioissa?

KS liitto on Pirisen mukaan välitoimija. Hyvinvointialueesta on tulossa suuri (se on jo nyt miljardin euron organisaatio ja Pirisen arvion mukaan kohta kenties jo kahden). Hänen mukaansa ainakaan toistaiseksi ei ole olemassa selkeää elintä, jonka kanssa he voisivat

rakentaa vakaata keskusteluyhteyttä. Voisimme kuitenkin tehdä yhteistä edunvalvontaa ja varmistaa, että kaikki tutkimus(rahoitus) ei valu yliopistosairaaloille, siis esimerkiksi Kuopioon. Suomeen tarvitaan toimija, joka keskittyy auttamaan ihmistä ennen kuin hän on sairaalassa tai edes terveydenhuollon piirissä. Ratkaisu tähän olisi niin sanottu 5+1-malli (yliopistolliset keskussairaalat + Jyväskylä yliopistoinen). Pirinen toteaa, että ajatusta pitäisi lobata ministeriön suuntaan ja että sitä pitäisi syöttää alueen kansanedustajille. Mainittakoon, että JYU.Well-verkoston keskustelua käytiin vielä tässä vaiheessa enemmän kuin myöhemmissä tapaamisissamme, sillä dekaanin kehoitus keskittyä sen sijasta tiedekunnan muuhun YVV-toimintaan ei ollut vielä tavoittanut meitä.

KS-liiton tehtävät?

Pirinen listasi kolme keskeistä tehtävää 1) maakunnallinen edunvalvonta, jota edistetään yhteydessä kunnanjohtajiin, sivistysjohtajiin kansanedustajiin ja muihin vastaaviin tahoihin. Pirinen totesi, että jos halutamme, voimme esittää hänen kauttaan tärkeänä pitämiämme teemoja kansanedustajatapaamisiin, joita he organisoivat kerran kuukaudessa. 2) Kaavoittaminen maakuntatasolla: tämä pitää sisällään muun muassa tuulivoimaan, hiljaisiin alueisiin ja turvevoimaan liittyviä kysymyksiä. 3) Aluekehittäminen, joka tarkoittaa käytännössä strategiatyötä. Uusi aluekehitysstrategia on nyt hyväksytty poliittisella tasolla; siihen sisältyy kohtia liittyen elinvoiman ja elinkeinon kehittämiseen, uudistuvaan teollisuuteen ja hyvään vointiin.

Liitto rahoittaa moninaista toimintaa aivotutkimuksesta simulaattoritutkimukseen; pääsääntö on, että he pyrkivät kehittämään jotain Keski-Suomalaista vahvuutta (siis sellaista, missä näyttää, että olemme jo lähtökohtaisesti vahvoilla). Esimerkkeinä tästä toimivat kyberturvallisuus ja uudet kuituratkaisut. Pirinen välttää kutsumasta tätä soveltavaksi tutkimukseksi, mutta toteaa, että mukana on kuitenkin tutkimuksellinen elementti – KS liitto rahoittaa siis kehityshankkeita – ei siis yritystoimintaa sellaisenaan. Täten myös korkeakoulut ovat heille ilmeinen kohde. He kuuntelevat mielellään ideoita ja ehdotuksia; heidän roolinsa on toimia koollekutsujana ja välittäjänä. Aiheesta voisi levittää tietoa myös yliopistolla. Pirinen mainitsi että, aluekehittämisrahastosta voi hakea rahoitusta, ja vaikka heti; ohjelmakausi on näet juuri alkanut. Aluekehitysjohtaja Kirsi Mukkalaan voi myös olla yhteydessä. Pirinen mainitsi myös, että KS liiton kautta organisoidaan lisäksi Keski-Suomen nuorisovaltuustojen ja vammaisvaltuustojen toimintaa.

Tiedolla johtaminen? Onko teillä tarvetta tietynlaiselle tiedolle? Miten sitä voisi tuottaa?

Pirisen mukaan tiedolla johtaminen on koko ajan tärkeämpi teema, erityisesti hyvinvointialueesta puhuttaessa. Kysyimme, voisiko yliopisto tuoda osaamista tähän. Kerroimme, että meillä on tietoa niin markkinoista kuin kulttuurista. Pirinen totesi, että he käyttävät 50–100k € selvityksiin vuodessa ja, että tämä summa sisältää muun muassa tulevaisuusryhmään ja kaavoituksiin liittyvää tiedontuotantoa ja hankintoja. Uusi Justified Transition Fund – JTF voisi olla meidän kontekstimmme sopiva rahoituksen muoto. Myös master plan -tyylisiä kokonaisuuksia selvitetään ja rahoitetaan koko ajan. Mainitsimme, että kun KS liitto ostaa tietoa konsulttifirmoilta he voisivat kenties sijoittaa osan tästä rahasta myös yliopistoon? Kerroimme, että voisimme auttaa heitä esimerkiksi (tiedolla) johtamisen strategian päivittämisessä.

Ympäristöasioista?

Litmanen nosti esille turveprotestin ja järvien tila -esimerkin, jossa KS liitto ja ympäristöpuolen asiantuntija Reima Väliavaara olivat mukana. Pirinen totesi, että tuolloin toteutettu kysely vaikutti konkreettisesti toimintamalleihin. Keski-Suomeen on tulossa edellä mainittu JTF eli oikeudenmukaisen siirtymän rahasto, jossa jaetaan ennenkuulumaton 35 m€. Rahoitus koskee erityisesti turvetuotannon alasajoa. Pirinen tosin spekuloi, että on mahdollista, että joudumme jatkamaan energiapolitiittisen tilanteen pakottamina toistaiseksi vanhalla mallilla. Kysyimme, että mitä rahalle tehdään konkreettisesti? Pirinen vastasi, että KS liitolta kysytään samaa. Voisiko yliopisto tarjota taustaselvitystä? Litmanen totesi, että energia-alan tutkimukseen tarvitaan ideointiapua.

Yhteistyön suuntia?

Pirinen mainitsi, että ELY:llä mahdollisia yhteistyötahoja voisivat olla esimerkiksi sosiaalirahaston Satu Tuimala ja työvoima- ja elinkeino-osaston Pirkko Melville. Jos HYTK:llä syntyy joku hyvä idea, voimme ottaa yhteyttä KS liittoon; siellä muutama henkilö kuuntelee ja käsittelee avauksia. Pirinen huomautti kuitenkin, että perustutkimus ei ole heidän vaan Akatemian heiniä.

Liite 3: Keski-Suomen kauppakamari 31.8.

Paikka: Keski-Suomen kauppakamari

Osallistujat: Keski-Suomen kauppakamarin toimitusjohtaja Ari Hiltunen ja Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ryhmä: varadekaani, professori Tapio Litmanen, suunnittelija, FT Marko Hakanen ja tutkimuskoordinaattori, YTT Samuel Lindholm

Muistio: Samuel Lindholm

Keski-Suomen kauppakamarista?

”Keski-Suomen kauppakamari on perinteikäs vuonna 1930 perustettu elinkeinoelämän järjestö, joka edistää alueen ja yritysten menestystä ja kasvua. Verkostomme koostuu eri alojen eri kokoisista yrityksistä ja julkisyhteisöistä. Tarjoamme monipuolisia palveluita menestyksekkääseen liiketoimintaan. Toimimme Keski-Suomen yritysten äänitorvena yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa.” -Keski-Suomen kauppakamarin verkkosivut

KS kauppakamarilla on kuuden hengen toimisto, joka palvelee laajaa jäsenistöä. Huikea 800 jäsenen raja on menossa rikki toivottavasti jo tänä vuonna (nytkin yli 750). Tämä joukko koostuu pääosin yhtiömuotoisista ja useimmiten suurista toimijoista (ml. alueen merkittävimmät yritykset: Harvia, Valmet, Keskimaa ja Kesko), mutta mukana kuitenkin myös muutamia erimuotoisia yhteisöjä, mukaan lukien Jyväskylän yliopisto ja alueen muut oppilaitokset ja liki kaikki kunnat). Koska työntekijöitä on rajattu määrä, myös jäsenistö osallistuu aktiivisesti toiminnan pyörittämiseen. Heti kärkeen Hiltunen totesi myös, että vaikka he ovatkin monessa mukana, he eivät pysty tarjoamaan yhteistyökumppaneilleen rahaa (opinnäytteisistä on kuitenkin voinut saada pienen kertaluontoisen korvauksen Keski-Suomen liitolta saatua rahoitusta hyödyntäen). Kauppakamari on tästä huolimatta kunnostautunut yliopiston kumppanina, erityisesti viestinnän ja ohjausryhmätoiminnan kautta.

Suhde yliopistoon?

Kauppakamari pyrkii lähtemään mukaan sellaisiin hankkeisiin, jotka koskettavat heidän ydintoimintaansa. Kaikki seudun oppilaitokset näyttäytyvät heille tärkeinä kumppaneina. Jäsenyritykset tekevät eniten yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten kanssa, mutta kauppakamarilla on yhteyksiä kaikkiin muihinkin toimijoihin. Heillä on muun muassa erityinen osaamisvaliokunta, jossa on mukana oppilaitosten edustajia. JAMK:n kanssa on tehty erityisen paljon yhteistyötä. Ammattikorkeakoulu tuottaa paljon erinäisiä projekteja ja on aktiivinen pyytämään kauppakamaria mukaan niihin. Hiltunen ymmärtää, että rahoittajille voi olla hyvä signaloida yritysteistyöstä kauppakamarikentän kanssa, mutta myöntää, että hankkeiden etenemisestä ei aina välity tietoa kauppakamarille saakka.

Kumppanuuksia on syntynyt yliopistonkin suuntaan ja meidän arvomme tunnustetaan. Erityisen tärkeänä tahona nähdään luonnollisesti Kauppakorkeakoulu, jonka kanssa tehdään jonkin verran yhteistyötä. Kauppakorkeakoulu tuottaa kauppakamarille muun muassa innokkaita valiokuntalaisia. IT-tiedekunta on myös tullut heille tutuksi. Hiltunen kokee, että alan koulutus ja paikallinen liiketoiminta ovat kasvaneet käsi kädessä kuluneiden vuosien aikana. Yliopiston muusta toiminnasta ei ole kuitenkaan liikaa tietoa. On siis jäänyt hieman epäselväksi, minkälaista yhteistyötä esimerkiksi me HYTK:läiset teemme elinkeinoelämän kanssa. Hiltusen mukaan kasvatustieteilijöitä ja humanisteja on Jyväskylässä kyllä paljon, mutta tarvetta olisi pikemminkin teknisen osaamisen saralla. YVV-tiimi esitti muutamia esimerkkejä humanistis-yhteiskuntatieteellisestä toiminnasta elinkeinokentällä kertomalla Litmasen hankkeista, MUTKU:n musiikkihanskasta, yhteiskuntapolitiikan ja sosiaalityön oppiaineiden piirissä tapahtuvasta hoivayritysten tutkimuksesta, historian alalla tehtävistä yrityshistoriikkeista ja yleisemmin taloushistorian tuntemuksesta sekä monilla aloilla tehtävistä harjoitteluista ja opinnäytetöistä.

Miten yhteistyö ilmenee?

Kuten aikaisemmin mainittiin, kauppakamarikentälle tehdään opinnäytteitä – Hiltusella ei tosin ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka paljon. Ne nähdään joka tapauksessa elinkeinoelämän näkökulmasta tarkasteltuna varsin hyödyllisinä ja edullisina. Hiltunen toteaa, että hänen edustamansa kenttä voisi olla kiinnostunut oppimaan enemmän yliopistosta, esimerkiksi väitöskirjantekijöiden mentoroinnin kautta. Hänen mukaansa erityisesti työntekijöiden määrässä mitattuna suurista yrityksistä voisi löytyä sopivaa tartuntapintaa (ml. yliopiston alumneja) ja tarvittavia rahkeita sekä halua lähteä mukaan tällaiseen toimintaan.

Valiokuntavierailut voisivat olla niin ikään hyvä tapa tehdä tuttavuutta elinkeinoelämän ja tiedekunnan välillä. Yliopistolla on Hiltusen mukaan ”hyvä tatsi ja hyvä maine”, joka kyllä kiinnosta ihmisiä. Hän kannatti ajatusta siitä, että tiedekunta järjestäisi jonkinlaisen tapahtuman tai avoimien ovien päivän (kuten ensi vuodelle suunnitteilla olevan sidosryhmäpäivän), jota voitaisiin mainostaa kauppakamarin viestinnässä ja kattavalevikkisessä uutiskirjeessä. Kauppakamarin jäsenistön ja yhteistyötahojen välinen ”*matchmaking*” nähdään myös mahdollisuutena.

Kansainväliset opiskelijat?

KV-opiskelijoita on yritetty ”*matchmaketa*” yhteistyössä kaupungin kanssa alueen yrityksiin, mutta kielimuuri on osoittautunut toistuvasti haasteeksi. Hiltusen kokemuksen mukaan suurin osa yrityksistä vaatii suomen kielen osaamista – tosin korkeakoulut voisivat kenties auttavat tässäkin pulmassa. Todettiin myös, että kun suomea vasta vähän taitava otetaan mukaan toimintaan, niin kieli kyllä tarttuu aikanaan (ainakin silloin, kun motivaatiota ja resursseja riittää). Yrityksellä pitää kuitenkin olla ensin perusedellytykset kunnossa. Kansainvälisiä opiskelijoita olisi hyvä saada juurrutettua maakuntaan. Byrokratiaa pitäisi kuitenkin ensin vähentää, jotta he voisivat tehdä muutakin kuin vain opiskella Suomeen tultuaan. Jotkin yritykset ovat kunnostautuneet palkkaamaan lukuisten eri maiden kansalaisia (Hiltunen nosti esille erityisesti HT Laser Oy:n).

Tarvitsevatko yritykset kulttuurintuntemuksen tutkimusta tueksi esimerkiksi laajentumiseen?

Kauppakamarilla on käynnissä kansainvälistymiseen liittyvä hanke Keski-Suomen liiton 80–20-rahoituksen tukemana; Pia Naukkarinen toimii kyseisen hankkeen yhteyshenkilönä. Aikaisemmin kauppakamari on käynnistellyt vastaavanlaista toimintaa myös *Lounge* -konseptinsa merkeissä. Kulttuurillista osaamisesta ollaan kiinnostuneita erityisesti siksi, että kohdemaan kulttuuria olisi hyvä ymmärtää esimerkiksi yrityksen laajentuessa. Asiaan ei ole kuitenkaan toistaiseksi paneuduttu käytännön tasolla kovinkaan syvällisesti. Ulkomailla jo käyneet henkilöt, ovat usein yksinkertaisesti oppineet kulttuureista ensin itse kantapään kautta ja kertoneet sitten kavereilleen, mitä kannattaa tehdä ja mitä ei. Suurin osa kaupasta kohdistuu EU-alueelle eli ongelma ei ole päässyt kärjistymään mahdottomiin mittoihin. Tärkeistä Euroopan ulkopuolisista kumppaneista myös Pohjois-Amerikan maat näyttävät

helpohkoina kohteina. Hiltunen totesi, että esimerkiksi Aasian ja Lähi-Idän kohdalla voitaisiin kohdata merkittävämpiä ongelmia. Myös Afrikkaan menevän pitää ottaa paljon asioita huomioon. Tällaista tietoa voitaisiin tuottaa ostopalveluna – myös opinnäytetöiden kautta. Totesimme, että Jyväskylän yliopistolla ja Humanistis-yhteiskuntatieteellisellä tiedekunnalla on syvällistä tietoa näistä aiheista.

Mitä tulevaisuudessa?

Energiarahoitukseen, aseellisuuteen ja tiedekuntamme kannalta tarkasteltuna kiinnostavasti hyvinvointiin (KEHO, HYTTI) liittyvät asiat tulevat Hiltusen mukaan korostumaan entisestään lähitulevaisuudessa. Myös Hakasen kertoma esimerkki taloushistoriikkeista herätti kiinnostusta; alueella on hänen mukaansa syvä ja kiinnostava teollinen historia. Mainitsimme, että HYTK:llä tehdään myös työelämä tutkimusta. Hiltunen pohti, voisiko tämä tarjota tulevaisuudessa ratkaisuja työvoimapulasta kärsivän elinkeinoelämän tarpeisiin. Työvoimatutkimuksen yhteydessä ei tosin tietääksemme tutkita ainakaan vielä juuri tätä spesifiä kysymystä. Yliopistolla voi olla (ja mahdollisesti onkin jo – Hiltunen ei ollut täysin varma) rooli keskisuomalaisista yrityksistä koostettavan tietokannan kehittämisessä. YVV-tiimi näki Hiltusen esittämien tarpeiden pohjalta selkeän projektin paikan, joka voisi kerätä yhteen esimerkiksi kielten, viestinnän ja työelämän tutkimusta.

Liite 4: Keski-Suomen yrittäjät 16.9.

Paikka: Opinkivi

Osallistujat: Keski-Suomen Yrittäjät ry:n toiminnanjohtaja, yliopistosäätiön varapuheenjohtaja, IT-tiedekunnan tiedekuntaneuvoston ulkopuolinen jäsen, KT Sanna-Mari Jyräkoski ja Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ryhmä: varadekaani, professori Tapio Litmanen, suunnittelija, FT Marko Hakanen ja tutkimuskoordinaattori, YTT Samuel Lindholm

Muistio: Samuel Lindholm

Sidosryhmien kartoittaminen ja tapaaminen jatkui Keski-Suomen Yrittäjien Sanna-Mari Jyräkosken kanssa. Litmanen esitteli tuttuun tapaan lyhyesti tiedekunnan toimintaa. Tiedekuntamme oli Jyräkoskelle entuudestaan tuttu, sillä hän on suorittanut yhteiskuntapolitiikan aineopinnot ja valtio-opin sekä sukupuolentutkimuksen sivuaineopintoja silloisessa Yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa ennen siirtymistään kansantaloustieteen pariin, josta hän väitteli 2007. Hän on yhä mukana yliopiston toiminnassa yliopistosäätiön ja IT-tiedekunnan tiedekuntaneuvoston kautta.

Suomen yrittäjät operoivat kolmella itsenäisellä tasolla (kansallinen, alueellinen ja paikallinen). Jäsenet kuuluvat automaattisesti kaikkiin kolmeen ryhmään. Keski-Suomen yrittäjät edustaa alueellista tasoa ja se koostuu 3300 jäsenyrityksestä. Ne on jaettu paikallisosastoihin (näistä osa aktiivisempia kuin toiset). Toisaalta alueellinen taso pitää sisällään myös erillisen nuorten yrittäjien ryhmän ja sote-ryhmän. Yhdistys harjoittaa vahvaa viestintää muun muassa somen, uutiskirjeiden ja tapahtumien kautta. Kysyimme, voisivatko jäsenyrittäjät olla kiinnostuneita toimimaan väitöskirjan seurantar ryhmän jäseninä? Jyräkoski vastasi, että jos aihe on sopiva, niin asiaa voitaisiin ilman muuta tapauskohtaisesti. Mainitsimme, että yrittäjät saattaisivat olla kiinnostuneita tulemaan mukaan työelämäpäivään, jossa jatko-opiskelijat saisivat tietoa, työllistymismahdollisuuksista yliopiston ulkopuolella. Mainitsimme myös sidosryhmäpäivästä, joka voisi tuottaa synergiaetua molemmille osapuolille.

Tutkimustarpeista?

Jyräkoski nostaa esille kolme heille tärkeää kärkeä: vastuullisuus, sote ja tiedeseminaari. Ensinnäkin yrittäjiä kiinnostaa siis vastuullisuus – erityisesti sen määritelmä ja tunnistaminen. Maailman parantaminen on puhuttanut yrittäjiä myös kansainvälisissä tapaamisissa. Jyräkoski nostaa esimerkiksi Googlen taistelun väärää tietoa vastaan. Pienet yritykset joutuvat lähestymään kysymystä hyvin konkreettisesti, koska ne ovat riippuvaisia pienen joukon työpanoksesta. Litmanen totesi, että tiedekuntamme filosofeilla voisi olla paljon annettavaa, esimerkiksi koulutusten muodossa. Filosofit voisi tulla jututtamaan yrittäjiä ja kysyä hyviä kysymyksiä.

Keskustelimme myös laajemmin koulutusten tarjoamisesta. Litmanen on ollut mukana kestävässä yhteiskunnassa opintokokonaisuudessa, joka on keskittynyt erityisesti ympäristökysymyksiin. Pohdimme mahdollisia tapoja, joilla erinäiset tahot (myös yrittäjät) voisivat päivittää osaamistaan. Jyräkoski nosti esille Jyväskylän yliopiston jatkuvan oppimisen ja avoimen yliopiston, jotka ovat hänelle entuudestaan tuttuja. Yrittäjien tarpeet ovat usein sellaisia, että koulutusten olisi hyvä tähdätä helppoon ajankohtaisen tiedon sisäistämiseen – ei siis niinkään opintopisteisiin tai tutkintoihin. Koulutuspyyntöön tulisi kyetä reagoimaan nopeasti, jotta yrittäjät pystyvät hankkimaan tarvitsemaansa tietoa ilman pitkää viivettä.

Toinen mainittu kärki on sosiaali- ja terveysalaan liittyvät kysymykset. Huomattava osa Keski-Suomen yrittäjistä toimii tällä sektorilla, esimerkiksi kotihoidon alalla. Jyräkoski kokee, että Jyväskylän yliopiston opiskelijoilla ja yrittäjillä on samanlaisia ongelmia jaksamisen kanssa ja, että tämä kumpuaa laajemmista yhteiskunnallisista ongelmista. Mainitsimme, että JYU.Well-verkostomme pyrkii vaikuttamaan tähän – sen keskeisenä tehtävänä on pohtia arkisen hyvinvoinnin lisäämistä jo ennen kuin ihminen ajautuu terveydenhuollon piiriin.

Jyräkoski on ollut mukana hyvinvointialueen suunnittelussa ja toteaa, että pitkään prosessiin on liittynyt paljon eri tasojen välisiä erimielisyyksiä. Hänen mukaansa sote-alan johtamisessa on huomattavasti parantamisen varaa, alan kulttuuri on vanhanaikainen ja hierarkkinen, työtä ei ole järjestetty motivaatiota tukevalla tavalla eivätkä tietojärjestelmät ole tarpeeksi integroitua. Soteuudistusta tehtäessä tulisi vaatia muutoksia läpi kentän ja ajaa

projekti loppuun rauhassa ja hyvin. Tutkimustarpeita riittää ja yliopisto voisi mahdollisesti auttaa esimerkiksi tiedolla johtamisen kanssa.

Järjestökentän paikallisen muutoksen tutkimus voisi tuottaa kiinnostavaa tietoa. Todettiin, että Litmanen on tehnyt yhdessä Petri Ruuskasen kanssa tutkimusta sosiaali- ja terveystalouden järjestöistä. Tämänkaltaisen lähestymistapa voisi tarjota eväitä myös yrittäjien vahvasti järjestäytyneen kentän tutkimukseen. Jäsenkysely voisi taipua graduksi tai jopa kunnianhimoisemmaksi tutkimukseksi. Tämä voisi tarjota hyvän lähtökohdan synergiseen suhteeseen. Tiedekunta voisi esimerkiksi viestiä tapahtumistaan KS yrittäjien kautta ja me voisimme toisaalta auttaa heitä kyselyiden teemoittelussa.

Mainitsimme myös, että sosiaalityön opiskelijat tekevät graduja moninaista kysymyksistä, jotka voisivat palvella myös sosiaali- ja terveystalouden yrityksiä (näitä on Keski-Suomessa yli 800!). Sosiaalityöntekijöitä työllistyy myös kuntasektorin ulkopuolelle ja alan osaajista on kova kysyntä. Kysyimme, voisiko Keski-Suomen yrittäjät kehittää listan mahdollisista graduaiheista, joista voisimme viestiä tiedekunnassamme. Aiheet voisivat liittyä soteen tai laajemmin muuhunkin yritystoimintaan. Asia luvattiin laittaa hautumaan.

Kolmantena kärkenä Jyräkoski mainitsee Yliopistosäätiön kanssa valmistelemansa 23.11.2022 järjestettävän tiedeseminaarin. Seminaarin tarkoitus on esitellä (lähinnä) Jyväskylän yliopiston huippututkijoita, joita suuri yleisö ei välttämättä vielä tunne. Teemana on alustavasti ”Globalisaation loppu?”. Teeman taustalla on ajatus siitä, että vaikka elämämme on entistä verkottuneempaa, kuumimmat kysymykset ovat kuitenkin juuri nyt kansallisia. Mainitsimme, että tiedekunnastamme löytyy lujaa asiantuntemusta tähänkin teemaan liittyen, mikäli puhujia mietitään yhä.

Muita yrittäjiä kiinnostavia teemoja ovat muiden muassa ammattiliikkeeseen ja verotukseen liittyvät kysymykset. Keskustelua syntyi myös luottamuksen tutkimuksesta, jota on tehty meillä aalloittain (sama kysymys on nyt jälleen nousussa). Keskustelu linkittyy esimerkiksi soteen, sillä julkisten ja yksityisten tahojen välillä näyttää olevan epäluottamusta. Tämänkaltaiset toimijaryhmien väliset luottamussuhteet voisivat osoittautua varsin kiinnostaviksi tutkimuskohteiksi. Ilmiö kiehtoo yrittäjiä laajemminkin. Pienissä ja keskisuorissa yrityksissä luottamus on kaikista suurinta, koska niissä pieni tiimi tekee kaiken yhdessä. Niiden haasteena on kuitenkin usein resurssien riittämättömyys.

Liite 5: Jyväskylän kaupunki 26.9.

Paikka: Rakentajatalo

Osallistujat: Jyväskylän kaupungin edustajat verkostopäällikkö Tanja Oksa, projektisuunnittelija Johanna Hentunen ja EU-asiantuntija Iris Asunmaa ja Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ryhmä: varadekaani, professori Tapio Litmanen, suunnittelija, FT Marko Hakanen ja tutkimuskoordinaattori, YTT Samuel Lindholm

Muistio: Samuel Lindholm

Aloitimme tapaamisen esittelykierröksellä ja keskustelemalla vapaasti. Totesimme, että Litmanen tuntee Oksan ja Asunmaan entuudestaan yhteisen hankehakemuksen kautta. Siirryimme Litmanen esitelmään tiedekunnan rakenteesta ja toiminnasta. Kerroimme, että pyrimme systematisoimaan YVV-toimintaamme ja, että sidosryhmien kartoittaminen ja tapaaminen ovat olennainen osa tätä moniosaista prosessia. Totesimme, että tiedekunnastamme on jatkuvassa vuorovaikutuksessa, mutta sitä ei ole toistaiseksi saatu vangittua tyydyttävällä tavalla.

Yhteistyöstä?

Kaupungin edustajat mainitsivat, muutamista aikaisemmista tapaamisista tuttuun tapaan, että he tekevät kyllä paljonkin yhteistyötä yliopiston kanssa, mutta eivät kuitenkaan ole olleet juurikaan yhteydessä meidän tiedekuntamme kanssa. Litmanen esitystä pidettiin tästä huolimatta varsin kutkuttavana ja puhuttelevana. Siitä löydettiin rajapintoja myös kaupungin sivistystoimen kanssa ja meitä ehdotettiin ottamaan yhteyttä kehittämisspäällikkö Riikka Perkiöön.

Löysimme myös muita kiinnostavia yhteyksiä. Kaupungin painottaa liikuntaa, terveyttä ja hyvinvointia samasta näkökulmista kuin mekin (ja erityisesti tiedekunnassamme vaikuttava JYU.Well-verkosto). Vaikka tehtävämme ei ole edustaa näissä tapaamisissa JYU.Welliä, kerroimme kuitenkin lyhyesti sen keskeisestä agendasta. Osa kaupungin edustajista olivat

korkeintaan kuulleet verkostosta, mutta se ei ollut kuitenkaan tullut kenellekään heistä tutuksi. Oli kiinnostavaa huomata, että molemmat tahot ovat päättäneet keskittyä erityisesti ennaltaehkäisevään terveyden edistämiseen. Kaupunki painottaa erityisesti liikunnan roolia. Pohdimme hyvää vointia ja ennaltaehkäisyä Jyväskylän ja yliopiston alueellisena erottautumiskeinona, jota olisi syytä tehdä tunnetuksi muuallakin. Molemmat tahot pyrkivät haastamaan yksinomaan yliopistollisten keskussairaaloiden ympärille rakennettua mallia, johon Jyväskylä voisi tarjota yliopistoinen toisenlaisen tulokulman. Jaossa on huomattava määrä rahaa ja valtaa; emme halua, että asioistamme päätetään esimerkiksi Kuopiossa. Asian edistämisestä voi siis seurata huomattavaa aluepoliittista hyötyä.

Innovaatiotoiminta

Hentunen kyseli tiedekuntamme suhteesta innovaatiotoimintaan. Hän täsmensi, että kaupunki pyrkii lisäämään innovaatiovetoista liiketoimintaa, kasvua ja kansainvälisen tason liiketoimintaa ja, että teknologiasiirrot ovat usein tällaisen toiminnan lähtökohtana. Mainitsimme, että meilläkin tehdään perinteisesti ymmärrettyjä innovaatioita, josta hyvänä esimerkkinä toimii ainakin musiikkitieteessä kehitetty musiikkihanska.

Mainitsimme kuitenkin senkin, että meidän tutkijoillemme innovatiivisuus tarkoittaa usein käsitteellisiä avauksia ja sosiaalisia innovaatioita. Esimerkiksi sosiaalityön parissa voidaan miettiä järjestelmien parantamista, jolloin innovaatio ei välttämättä ole fyysinen teknologia. Niin sanottu *social innovation* -toiminta kiinnostaa myös kaupungin edustajia, jotka totesivat, että silläkin voi olla kasvuun johtavia vaikutuksia. Myönsimme kuitenkin senkin, että perinteisesti ymmärrettyä patenttien hakemiseen ja spinout-yritysten perustamiseen johtavaa innovaatiotoimintaa esiintyy tutkimusten mukaan huomattavasti enemmän niin sanotuilla STEM-aloilla kuin meidän tiedekuntamme opintosuuntausten piirissä.

Keskustelimme myös siitä, että vaikka kaupunki onkin yhteydessä yliopiston ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa, keskusteluyhteys näiden alueen suurien toimijoiden välillä voisi olla huomattavasti parempi. Esimerkkinä yhteyden parantamisesta mainittiin se, että kun yliopistolla tehdään jokin kasvatustieteellinen innovaatio, se voitaisiin implementoida heti alueen kouluihin. Yliopisto voisi mahdollisesti tarjota kaupungille tukea myös (tutkimus)tiedolla johtamiseen. Läheisempi keskusteluyhteys voisi auttaa myös patenttien ja

keksintöjen kehittämisessä ja jakamisessa. Tällaiset polut nähdään sekä ihmisiä että yhteiskuntaa rikastuttavina.

Ongelmaksi nostettiin yliopiston rajoitusmalli ja siitä kumpuavat toimintatavat, joiden myötä rahoitetaan lähinnä tutkimusta eikä esimerkiksi innovaatioita tai kehittämistoimintaa. Myös tutkijamme haluavat kenties keskittyä erityisesti tutkimuksen tekemiseen eivätkä niinkään muuhun oheistoimintaan. Pohdimme, että voisiko tilannetta parantaa rakenteellisen muutoksen kautta siten, että tutkijan ja tieteen rahoittajan roolin lisäksi kuvioon otettaisiin mukaan myös erillinen innovaation rahoittaja.

Työllisyys ja kieli

Tohtoriemme työllistyminen kiinnosti kaupungin edustajia. Erityisesti heitä mietitytti yliopiston ulkopuolelle valmistumisen jälkeen suuntaavan työvoiman määrää. Osasimme kertoa, että tohtorimme työllistyvät hyvin ja, että he työllistyvät kaikille yhteiskunnan sektoreille. Emme kuitenkaan osanneet kertoa tarkkoja lukuja, etenkin spesifisti Jyväskylän yliopiston osalta. Totesimme, että valmistuville tohtoreille on tärkeää kertoa työllistymisestä Jyväskylässä.

Tähän liittyen keskustelimme myös tiedekunnassamme tapahtuvasta yritys yhteistyötä ja siitä, miten kaupungista työn perässä muuttavat opiskelijat saataisiin kiinnittymään alueelliseen työelämärajapintaan. Työelämäyhteistyön kehittäminen on nouseva trendi, jonka kehittämiseen tarvitaan molemminpuolisia ponnisteluja. Mainitsimme, että aihe tulee esille meillä erityisesti harjoittelujen ja opinnäytetöiden kautta. Yliopistolla on myös erityiset työelämäpalvelut, jotka tarjoavat aiheeseen liittyvää tietoa kiinnostuneille opiskelijoille ja väitöskirjatutkijoille. Järjestämme myös työelämä tapahtumia.

Totesimme kuitenkin, että tämä kysymys on syytä pitää mielessä opintosuunnitelmia uudistettaessa. Kerroimme suunnitteilla olevasta mentorointijärjestelmästä, jossa väitöskirjojen ohjausryhmissä voisi olla ulkopuolinen jäsen, esimerkiksi paikallisen yrityksen edustaja (Keski-Suomen yrittäjien ja kauppakamarin johtajat totesivat aikaisemmissa tapaamisissa, että heidän jäsenyrityksensä saattaisivat olla kiinnostuneita tällaisesta toiminnasta työn aiheista riippuen). Myös tapaamiemme tahojen vahva

verkottuneisuus tuli jälleen esille, kun Oksa kertoi olevansa mukana Kauppakamarin Osaamisvaliokunnassa.

Puhuimme myös ulkomaalaisten opiskelijoiden ja henkilökunnan jäsenten osuudesta yliopistossamme. Kaupunki tekee tähän liittyvää *talent boost* -työtä, jossa pohditaan kuntaan palkattujen osaajien perheen sopeutumista. Jos tähän ei kiinnitetä riittävästi huomiota, osaajat saattavat pahimmassa tapauksessa jättää kaupungin tai koko maan. Jyväskylän on kasvettava maahanmuuton kautta. Aikaisempiakin keskustelukumppaneitamme puhuttanut kielikysymys nousi esille jälleen. Englannilla pärjää pitkälle (esim. lukion voi käydä Jyväskylässä englanniksi), mutta jossain vaiheessa on yleensä pakko integroitua suomenkieliseen yhteiskuntaan. Myös yliopistolla englanti riittää melko hyvin, mutta suomi on pitänyt pintansa hallinnon kielenä. Maahanmuuttajien suomi nähtiin kiinnostavana tutkimuksen paikkana, esimerkiksi ukrainalaisten pakolaisten tilanteen kautta. Totesimme, että voisimme pohtia myös muita suuntia kehittämisorientoituneelle yhteistyölle. Ensin on hyvä miettiä aihe ja vasta sen jälkeen rahoitusinstrumentti (Keski-Suomen liitto, ELY...).

Lopuksi keskustelimme vielä tulevaisuudesta. Olimme kiitollisena vastaan vinkin siitä, että meidän kannattaisi tavat Riikka Perkiö sivistystoimesta. Sovimme, että sosiaalisista innovaatioista, vaikuttavuudesta ja tiedolla johtamisesta kiinnostuneet tahot voisivat ottaa halutessaan yhteyttä Litmaseen, joka voi delegoida kysymyksiä tarvittaessa eteenpäin.

Liite 6: Keski Suomen ELY-keskus 27.9.

Paikka: Liikunta

Osallistujat: Keski Suomen ELY-keskuksen elinkeinot, työvoima ja osaaminen - vastuualueen johtaja, FT Pirkko Melville ja Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ryhmä: varadekaani, professori Tapio Litmanen, suunnittelija, FT Marko Hakanen ja tutkimuskoordinaattori, YTT Samuel Lindholm

Muistio: Samuel Lindholm

Aloitimme tapaamisen kertomalla, että olemme kartoittamassa alueellisia sidosryhmiämme, esittelemässä tiedekuntamme rakennetta ja toimintaa sekä käymässä epämuodollisia keskusteluja yhteistyöstä ja tutkimustarpeista. Totesimme, että tiedekuntamme sisälle mahtuu monenlaisia aloja ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen muotoja ja että tämä moninaisuus on meille keskeinen arvo, jonka ympärille rakennamme tulevaisuuden strategiaamme. Kerroimme, että näemme YVV-toiminnan monimuotoisena aarrearkkuna, jota ei kuitenkaan ole osattu kaivaa kunnolla esiin. Monet tahot haluavat, että raportoisimme siitä, mutta sen puristaminen raportin muotoon on osoittautunut haasteelliseksi. Pohdimmekin parhaillaan indikaattoreita, mittareita, kriteereitä ja muita työkaluja sen dokumentoitiin.

Yliopisto ja tiedekuntamme ovat Melvillelle entuudestaan tuttuja. Melville on väitellyt musiikista ja työskennellyt siellä myös väitöksensä jälkeen. Hän vaikuttaa yliopistolla yhä Kauppakorkeakoulun tiedekuntaneuvoston ulkopuolisena jäsenenä. Tiedekuntamme huippututkimusyksiköiden johtajat ja JYU.Well-taustahenkilöt ovat hänelle niin ikään entuudestaan tuttuja ja samoin kaikki aikaisemmin tapaamiemme sidosryhmien edustajat. Tämä vahvistaa edellisten tapaamisten pohjalta piirtynyttä aavistusta siitä, että Jyväskylässä ja Keski-Suomessa vaikuttaa varsin tiivis yhteistyötahojen verkosto, johon tiedekuntamme voisi kiinnittyä aikaisempaa tiukemmin. On myös mainitsemisen arvoista, että nämä alueelliset näkökalapaikat näyttävät olevan säännönmukaisesti meidän alumniemme täyttämiä (osa heistä ovat meidän tiedekunnastamme, osa muualta).

Kasvu ja kansainvälistyminen

Kuten tapaamamme kaupungin edustajat, myös ELY pyrkii lisäämään työperäistä maahanmuuttoa. Tämä kuuluu Melvillen vastuualueelle (E-vastuualue ELY-lyhenteessä; sen alle kuuluvat työllisyyteen, osaamiseen ja kulttuuriin sekä toisaalta maaseutuun liittyvät kysymykset). Tämän laajan sateenvarjon alle mahtuu myös maahanmuuttopalveluihin liittyvät asiat, ukrainalaisten pakolaisten tilanne ja toisaalta elinkeinoelämä laajemmin. Melvillen mukaan näitä toisinaan irrallisina ymmärrettyjä kysymyksiä, kasvua ja kansainvälistymistä, tulisi tarkastella yhdessä. Tämä onnistuu ainakin työperäistä maahanmuuttoa lisäämällä. Tätä varten on saatu erityinen asiantuntija.

ELY rahoittaa työllisyyden tukemista myös erinäisten koulutusten kautta, jotka jokin ulkoinen taho toteuttaa ne heidän puolestaan. Hyvänä esimerkkinä toimii räätälöity rekrytointikoulutus, jossa tarjotaan hakijoille 3–9 kuukauden täsmäopinnot haettavaan työhön. Koulutuksen päätteeksi hakijat on tarkoitus rekrytoida yritykseen. Rahoitus toimii siten, että ELY maksaa 70 % ja yritys loput 30 % kuluista. Tällaista koulutusta voi käyttää myös maahanmuuttajien integroimiseen.

Työperäistä maahanmuuttoa voidaan edistää myös lisäämällä korkeakoulujen kansainvälisten opiskelijoiden määrää ja pitämällä heidät maassa sekä työllistämällä heidät. Aikaisemmin useaan otteeseen mainittu kieliongelma nousi jälleen esille. Keskustelimme Melvillen kysymystä siitä, pitäisikö kieliointojen olla pakollinen osa opetusohjelmiamme. Hakanen mainitsi, että kansainväliset opiskelijat saattaisivat tällöin valita sellaisen maan tai korkeakoulun, jossa vastaavanlaista raskasta vaatimusta ei ole – varsinkin, jos heidän tarkoituksenaan on vain hankkia koulutus ja lähteä sen saatuaan maasta. Melville esitti vasta-argumentin, että merkittävä osa kansainvälisistä opiskelijoista haluaisi jäädä Suomeen tutkinnon saatuaan ja osa päätyy jäämään, vaikei se ollut heidän alkuperäinen tarkoituksensa. Yliopistolla (ja tiedekunnallamme) riittää kieliosaamista – se pitäisi kenties suunnata entistäkin paremmin.

Kaupunkiin muuttaneet nuoret (opiskelijat) olisi myös tärkeä integroida jyvaskyläläisiksi. Melville edisti tätä tavoitetta kaupungilla työskennellessään kutsumalla heitä kaupungintalolle, jossa he saivat tietoa saatavilla olevista palveluista. Yrityksiin pääseminen

jo opintojen aikana (eikä vasta niiden päätyttyä) voisi auttaa kiertämään Jyväskylään jäämisen tiellä olevia esteitä. Jalan voi saada yrityksen ovenväliin esimerkiksi harjoittelun tai opinnäytetyön muodossa. Opiskelijat janoavat muutenkin lisää konkretiaa osaksi opintojaan. Melville mainitsi myös Pirkanmaalla järjestettävän englanninkielinen sairaanhoitajakoulutuksen, joka muuttuu edetessään pikkuhiljaa suomenkieliseksi. Tästä on ilmeisesti tulossa myös laajempi malli. Ongelman voi ratkaista myös laittamalla ulkomailta tulleen työntekijän suomenkielisen kollegan pariin. Ajatuksena on, että kieli ja käytännöt tarttuvat työn parissa. Kolmannessa mallissa ulkomaisten tukena on tulkki, kunnes he oppivat hiljalleen kielen ja käytännöt (näin Valtra on onnistunut työllistämään ukrainalaisia pakolaisia). Espoossa on erityinen konsultti, joka etsii työperäisiä maahanmuuttajia työllistäviä yrityksiä. Yksi este työllistymisen tiellä on yrittäjien ennakkoluuloiset asenteet. Edellä kuvailut prosessit nähdään hankalina ja hitaina. Tämän muuttamiseksi on tehtävä lisää töitä.

Oppiminen

ELY tekee myös elinikäistä ja jatkuvaa oppimista edistävää työtä. Tämä on juuri nyt suuri buumi kaikkialla, myös meidän yliopistollamme. Yliopisto onkin mukana myös erityisessä jatkuvan oppimisen strategisessa työryhmässä, josta aikaisemmin tapaamamme Keski-Suomen liiton Kari Pirinen ottanee koppia lähitulevaisuudessa. Jatkuvaan oppimiseen liittyy vahvasti myös ennakointi. Keski-Suomessa on toiminut jo pitkään tulevaisuutta pohtiva maakunnallinen ennakointityöryhmä, jossa Melville on mukana avainhenkilönä. Mukana ovat myös meille tutuksi tulleet Keski-Suomen liitto ja Keski-Suomen yrittäjät. Ennakointiryhmä tuottaa erinäisiä globaaleja trendejä tunnustelevia skenaarioita ja seurailee niitä. Työkaluina toimivat niin sanotut tulevaisuuskirjeet ja parisataa kuulijaa paikalle vetävä tulevaisuusfoorumi, jonka teemaksi nostetaan kulloinkin jokin pidemmän aikajanan kysymys. Viime kerran teema oli osuvasti energia. Seuraava tulevaisuusfoorumi käsittelee muun muassa metaversumia. Se järjestetään 9.11.2022 Viilussa ja streamissä. Lisätietoa löytyy erinomaisilta Keski-Suomi ennakoi -sivuilta.

Kilpailukyvyyn ja hyvinvoinnin rakentamisessa olennaista on myös tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan vahvistaminen. Melvillen mukaan tutkijamaailma ja yritysmaailma olisi hyvä saattaa entistä tiiviimpään yhteyteen. Yliopistolla tästä työstä vastaavat innovaatiopalvelut. On tärkeää, että yritystoimintaan lähtevää tutkijaa autetaan käytännön

asioissa, jotta hän ei jää tyhjän päälle yrityksen lähtiessä lentoon. ELY-keskuksen Jouni Hynynen voisi auttaa tässä. Yritysten puolelta haaste koskee erityisesti pieniä ja keskisuuria toimijoita, joiden lupaavat ajatukset ja aihiot saattavat tarvita toisinaan pientä työntöapua.

Uudistuksia ja rahoitusta

Keskustelimme myös hankerahoista. Kaikki oppilaitokset hakevat niitä, mutta, kuten olemme oppineet aikaisemmista tapaamisistamme, JAMK on kuitenkin ansioitunut todellisena hanketehtailijana. Tällä hetkellä hankerahaa on tulossa jakoon historiallisen paljon. EU-rakennerahastot EAKR- ja ESR-rahojen lisäksi jaossa on uusi JTF (*Just Transition Fund*), jota on tarjolla yhteensä 35 miljoonaa euroa. Rahoitukselle on tulossa tiukat kriteerit, jotka eivät kuitenkaan ole vielä aivan ei selvillä. Se tullaan joka tapauksessa kanavoimaan vihreän siirtymän ja digitalisaation (kaksoissiirtymä) tukemiseen. Tällä tarkoitetaan erityisesti turvetuotannon alasajon seurauksien hallitsemista.

Haku koskettanee Melvillen mukaan erityisesti toisen asteen oppilaitoksia, mutta pohdimme, voisiko myös yliopisto tarjota pienen avun? Ainakin alueen rakennemuutoksessa ja uuden toimeentulon pohtimisessa riittää mietittävää. Asia koskettaa erityisesti pohjoista Keski-Suomea, jossa turvetuotannon alasajo ja tuotantokoneiston romuttaminen aiheuttavat vähän koulutusta hankkineille, (pitkään suvussa olleilla) maataloillaan elämään tottuneille, mutta pelkästään viljelystä riittämättömästi tuloja saaville, tuottajille ongelmia. Tilalle on tarjottu tuuli- ja aurinkovoimaa, mutta ratkaisu ei auta itse turpeentuottajia, koska uudet tuottajat tulevat paikalle oman kalustonsa ja erityisosajiensa kanssa.

ELY-keskusta kiinnostaa myös työllisyyspalvelu-uudistus, jossa TE-toimistojen vastuut on määrä siirtää kunnille. Tilalle on ehdotettu hyvinvointialueen kanssa identtistä maakuntamallia, jota Jyväskylä koordinoisi alueellamme. Melvillen mukaan Jyväskylä tai alueen pienemmät kunnat eivät kuitenkaan ole kiinnostuneita tästä. Luultavasti työllisyyspalvelualueita tulee maakuntaan kolme: Jyväskylän ja ympäröivien kuntien alue, osittain Pirkanmaalle saakka ulottuva eteläinen alue ja pohjoiseen oma alue. Melvillen mukaan hyvinvointia ja työllisyyspalveluita olisi kuitenkin hyvä lähestyä keskenään samalla tavalla. Hän toteaa, että niiden asiakkaat kärsivät usein molempien alojen piiriin liittyvistä ongelmista.

Tulevaisuuden suuntaviivoja?

YVV-toimintaa systematisoidessamme voimme ottaa oppia Melvillen työstä. Hän on tehnyt ELYstä inhimillisemmän, läheisemmän, näkyvämmän ja persoonallisemman. Esimerkiksi heidän nettisivuillaan lähdetään liikkeelle asiakkaan omista tarpeista, joita klikkaamalla tarjotaan niihin liittyviä palveluja ja yhteystietoja. ELY:llä on paljon vastuuta ja se onkin siiloutunut eli sen sisällä on erinäisiä ja pitkälti itsenäisiä vastuualueita, jotka keskittyvät omiin kysymyksiinsä. Vastuualueilla on kuitenkin myös jaettuja ongelmia, joita kukin niistä tarkastelee omista uniikeista näkökulmistaan. Jaettuja kysymyksiä pohditaankin siksi myös yhdessä.

Yhteistyömahdollisuuksia ja mahdollisia yhteistyötahoja nousi esiin paljon. Liikunnan, terveyden edistämisen ja hyvinvoinnin ekosysteemin Nina Rautiainen ja uudistuvan teollisuuden ekosysteemin Timo Harju voisivat olla luontevia kontakteja. JAMKista meitä neuvottiin ottamaan yhteyttä TKI-päällikkö Mirva Leppälään. Maaseutututkimuksen ja -kulttuurin mahdollisen professuurin kohdalta kontakteina voisivat toimia pian eläköityvä ELY:n maaseutuyksikön päällikkö Ulla Mehto-Hämäläinen tai hänen seuraajakseen tuleva Pertti Ruuska. Sovimme, että dekaani voisi ottaa heihin yhteyttä suoraan.

Liite 7: Keski-Suomen yhteisöjen tuki 27.10

Paikka: Matara

Osallistujat: Keski-Suomen tuki yhteisöille ry:n toiminnanjohtaja Tiina Sivonen ja Jyväskylän yliopiston Humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen ryhmä: varadekaani, professori Tapio Litmanen, suunnittelija, FT Marko Hakanen ja tutkimuskoordinaattori, YTT Samuel Lindholm

Muistio: Samuel Lindholm

Esittelyjen jälkeen siirryimme tapamme mukaisesti kertomaan agendastamme. Totesimme käyvämmä läpi yhteistyötahoja selvittääksemme heidän toimintaansa, mahdollisia yhteistyökuvioita, ja ajankohtaisia uutisia. Keski-Suomen yhteisöjen tuen (tästä lähtien KYT) toiminnanjohtaja Tiina Sivonen on yliopistomme maisteri sosiologiasta vuodelta 1994. Hänellä ja YVV-ryhmällä oli siis lukuisia yhteisiä tuttavuuksia. Sivosen koulutustaustan paljastuminen tarkoittaa myös sitä, että kaikki tapaamiemme tahojen edustajat osoittautuivat yliopistomme alumneiksi. Tämä kertoo nähdäkseni siitä, että yliopistomme on mitä ilmeisimmin tärkeä ponnahduslauta ainakin alueellisiin näköalatehtäviin. Yhteyksistä mainittakoon vielä sekin, että Sivonen on ollut mukana myös KEHOssa sen käynnistämisestä lähtien ja tuntee sitä kautta Päivi Fadjukoffin. JYU.Well-verkostosta hänelle ei ollut kuitenkaan muodostunut vielä ainakaan selkeää kuvaa.

Mikä KYT?

Litmasen tiedekuntaesitelmän jälkeen Sivonen tarjosi meille rautaisannoksen suomalaisen kansalaisyhteiskunnan nykytilasta, tulevaisuuden haasteista ja KYT:n toiminnasta. KYT koostuu kahdesta toisiaan tukevasta haarasta. Se on siis 1) osuuskunta, joka tarjoaa tilitoimistotoimintaa erityisesti pienille järjestöille ja 2) yleishyödyllinen yhteisö, rekisteröity yhdistys, joka pyrkii edistämään osallisuutta ja tarjoamaan tukea järjestöille ja yhteisöille. KYT on niin sanottu verkostojärjestö eli se koordinoi laajaa järjestöverkostoa tarjoten tukea erityisesti pienemmille toimijoille. KYT:llä on 30 työntekijää ja sen toiminnan keskiössä on erityisesti Mataran toimitilat, joissa se tarjoaa alajärjestöille tiloja, infran ja

työyhteisön huokeaan hintaan. Heillä on lisäksi tiloja myös Sepänkeskuksessa, jonne on keskittynyt eläkejärjestöjä.

KYT:n toiminta-alueensa on ollut perinteisesti Keski-Suomi, jossa se pyrkii vaikuttamaan esimerkiksi keskeisen kumppaninsa (ja niin ikään tapaamamme) Keski-Suomen liiton strategiaan. Vaikutus on alkanut ylettyä myös ulommas. KYT tarjoaa nykyään myös valtakunnallisiin kehittämisohjelmiin paikallisia ja alueellisia näkökulmiaan. Maakuntien verkostojärjestöjen neuvottelukunta on hyvä esimerkki tällaisesta oman maakuntamme ulkopuolelle ulottuvasta työstä. KYT pyrkii vaikuttamaan sen kautta valtionavustusten ja muiden rahoituselinten kriteerien kehittämiseen). Valtakunnallisesta panoksesta kertoo myös osaamisen tunnistamisjärjestelmä PAIKKO:n kehittäminen KYT:n piirissä. Kyseinen palvelukokonaisuus pyrkii tekemään näkymättömän osaamisen näkyväksi ja tarjoaa siihen liittyviä osaamistodisteita. KYT yrittää parhaillaan päästä mukaan myös jatkuvan oppimisen pilotteihin, jotka kiinnittyvät toisen asteen ammatilliseen koulutukseen.

Jos KYT:n toimintaa halutaan kiteyttää, voidaan todeta, että se tukee kolmannen sektorin toimijoita, tekee vaikutustyötä järjestösektorin toimintaedellytysten vahvistamiseksi ja kehittämistoimintaa erityisesti heikommassa asemassa olevien yksilöiden auttamiseksi. PAIKKO-palvelukokonaisuus on jälleen hyvä esimerkki tästä, sillä se lisää osallisuutta (oma osaaminen tehdään näkyväksi, ja yksilöä tuetaan osaamistodistuksen avulla). Yhdistys toivoisi, että jokaisessa maakunnassa olisi sitä vastaava toimija, joka voisi neuvoa pieniä paikallisia yhdistyksiä. Sivonen kokee, että pelkkä valtakunnallinen ohjelma ei kykenisi tavoittamaan varsinkaan pieniä toimijoita. Maakuntiin ei kuitenkaan kannata perustaa KYT:n kanssa liian samanlaista, mutta siitä erillistä, rinnakkaista tai päällekkäistä elintä.

Sivonen mainitsee KYT:n keskeisiksi tehtäviksi maahanmuuttoon ja monikulttuurisuuteen liittyvät kehittämishankkeet (esimerkiksi maahanmuuttajien uraohjausta tarjoava hanke) sekä työllisyyteen liittyvät hankkeet (esimerkiksi osatyökykyisten hanke). Nämä keskeiset kysymykset ovat nousseet keskiöön myös aikaisemmissa tapaamisissamme. Tiedekunnan ja yliopiston kannattaa huomioida nämä tarpeet ja reagoida niihin mahdollisuuksien mukaan.

Haasteita nyt ja tulevaisuudessa

Keskustelussa nostettiin esille myös kolmas toistuvasti kuulemamme aihe – hyvinvointialue. Tarkemmin sanottuna, Sivonen totesi, että se tulee aiheuttamaan laajamittaisia vaikutuksia myös kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Tietyt järjestökentän tukemiseen liittyvät vastuut siirtyvät muutoksen myötä hyvinvointialueelle (sosiaali- ja terveysalan toiminnot), siinä missä muut vastuut jäävät edelleen kunnalle. Yksi muutokseen liittyvä olennainen haaste on se, miten sosiaali- ja terveyspalveluissa osataan tunnistaa järjestökentällä tehtävä hyvinvointityö. Sivonen on ollut mukana tulevaisuuden soteratkaisuja käsittelevässä ohjausryhmässä, jossa puidaan ainakin rakenteita ja avustuksia (laki määrää, että hyvinvointialueen on käytävä jatkuvaa keskustelua järjestöjen kanssa). Lausuntokierrokset ovat ikävä kyllä olleet Sivosen mukaan liian nopeita (järjestökentältä on mahdotonta saada kunnollista vastausta) ja niitä varten tuotetut tekstit ovat usein raakoja. Hyvinvointialue ja sen syntymiseen liittyvät haasteet puhuttivat siis joka tapauksessa tässä viimeisessäkin tapaamisessa.

Sivonen näkee ilmassa muitakin hälyttäviä merkkejä. Järjestökentällä ja kansalaisyhteiskunnassa on hänen mukaansa edessä tuuliset ajat. Syy tähän on erityisesti rahoitusmalleissa tapahtuvat muutokset. Päättävää sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) rahoitusta on luvattu jatkaa 2025 saakka, mutta päätös on Sivosen mukaan yhä eduskuntavaalien tuloksen ja poliittisen pelin armoilla. Rahapelirahojen käyttö järjestötoiminnan tukemiseen on puhuttanut yhteiskunnassa ja Sivonen koki, että peliongelmaisten rahojen erottaminen järjestökentästä voi olla mahdollisesti hyväkin suunta. Ongelmia aiheuttaa myös se, että eri alojen järjestöt ovat hajallaan järjestökentällä. Tämä johtaa monissa tapauksissa erimielisyyksiin (esimerkiksi kun kulttuurialan toimijoita saatetaan kohdella eri tavalla kuin muita järjestöjä. Kenttää haluttaisiin tehdä yhtenäisemmäksi, mutta järjestöjen taustat ovat usein liian erilaisia, jotta tämä voisi olla realistinen tavoite.

Erityisessä hädässä ovat työllistävät yritykset, sillä tuleva palkkauudistus romahduttaa useiden järjestöjen kyvyn työllistää ihmisiä. Palkkatuelle ollaan siis asettamassa tulosrajaa, jolloin SPR:n kirpputorien kaltaiset suuret toimijat eivät voisi enää ottaa palkkatukihenkilöitä. KYT:n ja Mataran kohdalla ongelmaksi voivat koitua siistijät, jotka ovat palkkatukihenkilöitä. Sivonen korostaa, että palkkatuen tulisi aina tähdätä yksilön työllistymiseen ja että yhteisöt ovat avainasemassa, koska yrityksillä ei välttämättä riitä mahdollisuuksia tähän. Muutkin byrokraattiset vaatimukset hankaloittavat järjestötoimintaa;

nykyään pienet toimijat eivät välttämättä saa enää avattua tiliä tai siitä koituvat kustannukset ovat liian suuria, jotta sellaista kannattaisi tai voisi ylläpitää pienellä budjetilla.

Yhdistyslain (mahdolliset) uudistukset aiheuttavat niin ikään muutoksia kentälle. Sivonen puhui muun muassa toimintaryhmän käsitteestä, joka voi tehdä joistain toiminnoista hyvällä tavalla vähemmän byrokraattisia; ongelmien noustessa esille huomataan kuitenkin, että niiden varalle olisi hyvä olla selkeitä kirjauksia. Tähän liittyy kentällä jo pitkään esillä ollut ajatus siitä, että ihmiset eivät halua sitoutua esimerkiksi järjestöihin tai vastuutehtäviin vaan haluavat korkeintaan lyhytaikaisiin vapaaehtoistöihin. Niin sanottu neljäs sektori, ilman rekisteröintiä toimivat yhdistykset ja kevytsitoutuminen ovat nousseet vastauksiksi juuri tähän haasteeseen. Tilanne ei kuitenkaan ole rekisteröityneen järjestökentän kannalta hälyttävä, koska se on pysynyt edelleen vireänä. Vaikka yhdistyksiä kuolee, uusia perustetaan tilalle jatkuvasti.

Tutkimustarpeita

Lopuksi keskustelimme siitä, että kansalaisyhteiskunnan tutkimukseen ja kehittämiseen tarvittaisiin oma keskus Suomeen ja, että sellaisen saaminen olikin aikoinaan varsin lähellä. Kansalaisyhteiskuntaa tulisi joka tapauksessa koordinoida tarkemmin ja sen rajoitus ja kehittämissyhteistyö pitäisi keskittää yhden ministeriön alaisuuteen. Aiheen ympärille on koottu joka toinen vuosi järjestettävät Kansalaistoiminta nyt -päivät, joissa myös yliopistolla on ollut oma roolinsa. Keskustelimme myös Litamasen ja Ruuskasen kansalaisyhteiskuntaa koskettavasta tutkimuksesta ja erityisesti järjestöbarometrasta sekä siihen liittyen autonomiasta (meitä puhutti muun muassa kysymys siitä, ovatko STEA-rahoitusta saavat tahot autonomisia?). Kun kansalaisyhteiskunnan maisteriohjelma lakkautettiin ja siihen liittyvä moduuli päätettiin, aiheen tutkimus sulautettiin takaisin sosiologian pariin. Aiheesta keskustellaan paljon, mutta keskustelulla ei ole välttämättä jämäkkää rakennetta. Kansalaisyhteiskunta pitäisi siis nostaa yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, jotta se nauttisi sitä arvostusta, jonka se ansaitsee

Sivosen mukaan pienet yhdistykset eivät huomioi tutkimuskenttää tarpeeksi. Niillä ei ole myöskään välttämättä rahoituksellista mahdollisuutta tai ymmärrystä liittää tutkimusta mukaan toimintaansa. Tutkimusta voitaisiin kuitenkin tehdä aikaisempaa enemmän ja moninaisemmista aiheista. Sivosta kiinnosti esimerkiksi se, tutkitaanko missään

hyvinvoinnin edistämisen toteutumista eli sitä, mikä vaikuttavuus moninaisilla kehittämishankkeilla lopulta on? Tässä nähtiin käytännön yhteistyön paikka. Tiellä seisoo ainakin kysymys rahoituksesta. Ruuskasen ja Litmasen lisäksi ei myöskään ole tyrkyllä nuorempaa tutkijasukupolvea jatkamaan kansalaisyhteiskunnan tutkimusta aihetta koskevan maisteriohjelman lakattua.